

Erfgoedrapport Breda 62

Breda Teteringen St. Josephstraat 63

Inventariserend veldonderzoek
door middel van proefsleuven

drs. J. Nollen
L. de Jonge MA

Gemeente Breda

**BREDA, TETERINGEN ST. JOSEPHSTRAAT 63 – INVENTARISEREND VELDONDERZOEK DOOR MIDDEL
VAN PROEFSLEUVEN**

COLOFON

Titel: Breda, Teteringen St. Josephstraat 63
Erfgoedrapport Breda 62

Auteurs: drs. J. Nollen, L. de Jonge MA
Kaarten: H. de Kievith
Objectfoto's: A. Schut
Redactie: drs. F.J.C. Peters
Eindredactie en autorisatie: drs. J.P.C.A. Hendriks

Veldwerk en uitwerking: J. Harmanus, L. de Jonge MA, drs. J. Nollen, A. Peemen, A. Schut, vrijwilligers gemeente Breda
Senior archeoloog: drs. F.J.C. Peters

Ontwerp en lay-out: Studio Maaïke Klijn
Druk: Verhoek Printing Consultants

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2012

 Gemeente Breda

Directie Ontwikkeling
Afdeling Ruimte
Postbus 90156
4800 RH Breda

Breda
Teteringen
St. Josephstraat 63
Inventariserend
veldonderzoek
door middel van
proefsleuven

drs. Joeske Nollen,
Lina de Jonge MA

Inhoudsopgave

1	Inleiding – 7
2	Ligging en aard van het terrein – 9
3	Landschappelijke en historische gegevens – 11
4	Archeologische achtergronden – 13
5	Doelstelling – 15
6	Werkwijze – 19
7	Resultaten – 21
8	Conclusie – 41
9	Waardering en aanbeveling – 45
10	Literatuur – 47
11	Afbeeldingenlijst – 49
<i>Bijlage 1</i>	Sporenlijst – 51
<i>Bijlage 2</i>	Vondstenlijst – 54
<i>Bijlage 3</i>	Leerdeterminatie en aardewerkinventarisatie – 61
<i>Bijlage 4</i>	Alle sporenkaart werkput 1 – 64
<i>Bijlage 5</i>	Alle sporenkaart werkput 2 en 3 – 65
<i>Bijlage 6</i>	Alle sporenkaart geprojecteerd op kadastrale minuutplan 1824 – 66
<i>Bijlage 7</i>	Foto's bakhuisje voordat het instortte – 67
<i>Bijlage 8</i>	Plattegrond bakhuis geprojecteerd op luchtfoto 2006 – 68

1

INLEIDING

In opdracht van de Gemeente Breda is van 2 tot en met 4 september 2009 een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) door middel van proefsleuven uitgevoerd op het erf/grasland gelegen op St. Josephstraat 63 in Teteringen, ten noordoosten van het centrum van Breda. Het plangebied ligt aan de Donkerstraat (z), Zuringpad (o), Zuringveld (n) en St. Josephstraat (w). Aanleiding voor het onderzoek is de renovatie van de bestaande boerderij en geplande nieuwbouw. Hierbij zullen bodemversturende werkzaamheden uitgevoerd worden, waarbij de verstoring tot minimaal 3,50 m onder maaiveld zal reiken. De boerderij wordt in gebruik genomen als kinderdagverblijf en buitenschoolse opvang.

Het doel van het Inventariserende Veldonderzoek door middel van proefsleuven is op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen. Belangrijk is dat op basis van het inventariserende veldonderzoek een beslissing kan worden genomen of verder (voor)onderzoek in het gebied noodzakelijk en verantwoord is.

Het veldwerk is uitgevoerd conform de richtlijnen van het Programma van Eisen (PvE) nummer 2009- 30¹, opgesteld door F.J.C. Peters, senior KNA-archeoloog van het Bureau Cultureel Erfgoed, afdeling Stedenbouw en Erfgoed, directie Ruimtelijke Ontwikkeling.

Administratieve gegevens

Provincie Noord-Brabant

Gemeente Breda

Plaats Teteringen

Toponiem St.Josephstraat 63

Objectcode BR-238-09

Noord-coördinaten 116.028 / 402.577, 116.137 / 402.539

Zuid- coördinaten 116.124 / 402.432, 116.054 / 402.456

Kaartblad 44 D

Onderzoeksmeldingsnr 36692

Opdrachtgever Gemeente Breda, Afdeling EZGB/PE

Bevoegd gezag Gemeente Breda, drs. Johan Hendriks

Uitvoerder Gemeente Breda, Bureau Cultureel Erfgoed

Senior archeoloog drs. Erik Peters

Veldarcheoloog drs. Joeske Nollen

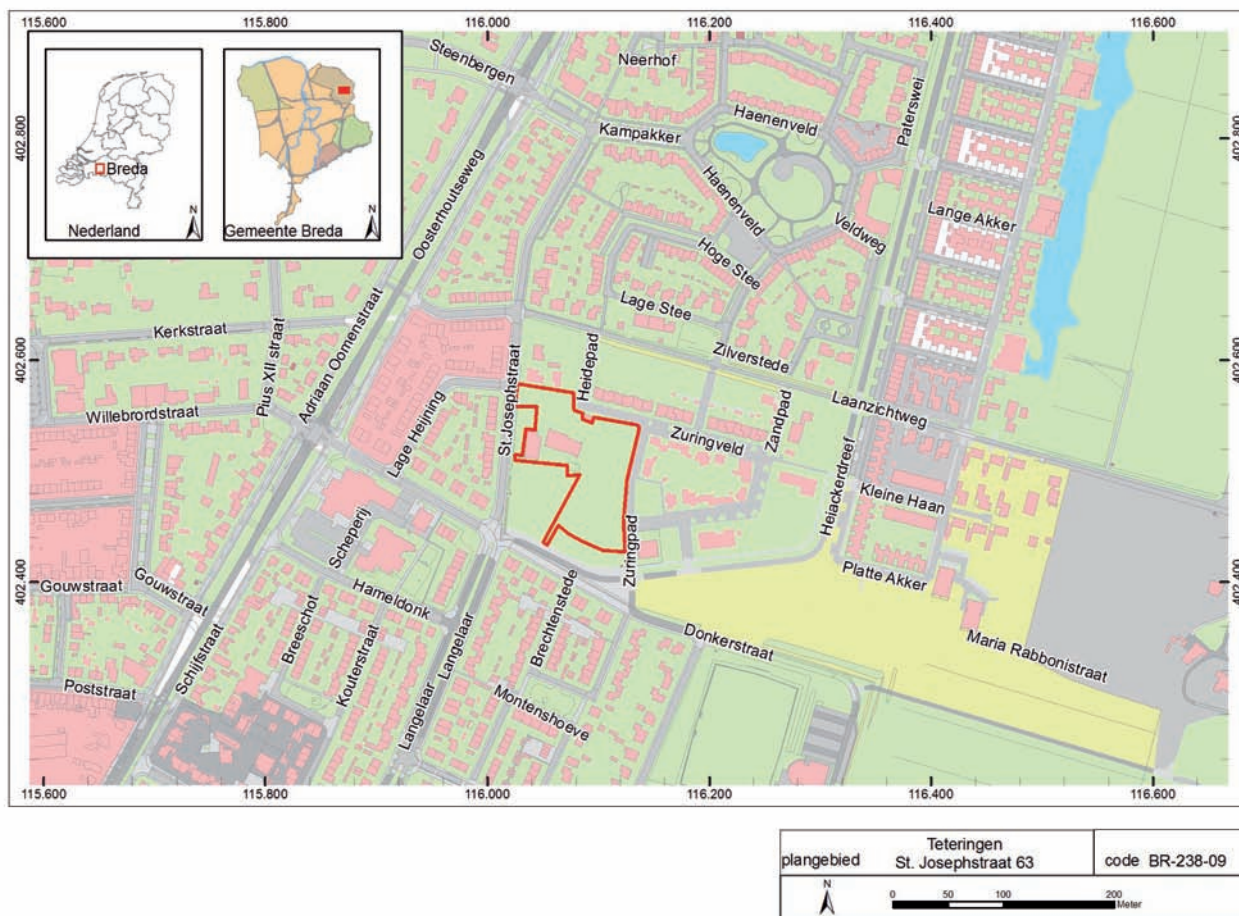
Veldtechnicus Lina de Jonge (MA)

2

LIGGING EN AARD VAN HET TERREIN

Het plangebied ligt ten noordoosten van Breda in Teteringen aan de Donkerstraat (z), Zuringpad (o), Zuringveld (n) en St. Josephstraat (w). Het plangebied is op dit moment in gebruik als erf/grasland. Het totale oppervlak van het plangebied bedraagt circa 9500 m², waarvan er circa 6000 m² bedreigd wordt door nieuwbouw en herinrichting van het gebied. Tijdens het inventariserend veldonderzoek is er 540 m² onderzocht in werkput 1 en 2, en heeft er ter hoogte van een voormalig bakhuis bouwhistorisch en archeologisch onderzoek plaatsgevonden.

Afb. 1
Plangebied Teteringen
St. Josephstraat 63
op topografische
ondergrond.

3

LANDSCHAPPELIJKE EN HISTORISCHE GEGEVENS

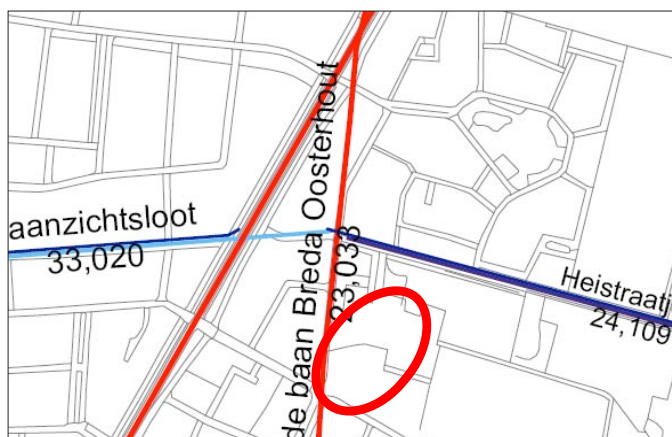
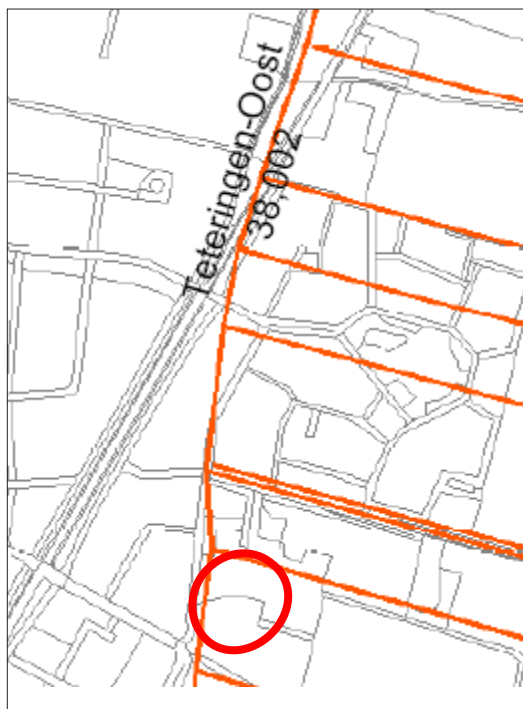
Het plangebied ligt op de geomorfologische kaart in een gebied van terrasafzettingsswelingen (code 3L12).² In het plangebied zelf ligt het pleistocene landschap direct aan de oppervlakte. Het gaat om een lage dekzandrug.³ Het terrein wordt begrensd door meerdere hoge dekzandruggen (afb. 5). Op de bodemkaart ligt het plangebied op de rand van het bebouwde gebied en wordt naast het plangebied een gooreerdgrond aangegeven (code pZn21gG).⁴ Het betreft leemarm of zwak lemig fijn zand. De grondwatertrap is VI waarbij de gemiddeld hoogste grondwaterstand zich tussen de 60 en 80 cm – mv bevindt. De gemiddeld laagste grondwaterstand varieert van 130 tot 230 cm – mv.⁵

Op de dekzandruggen waren oude akkercomplexen gevestigd, die sinds de late middeleeuwen zijn opgehoogd. De grenzen van de akkers worden net ten westen van het plangebied aangegeven, maar zouden nog tot in het plangebied kunnen hebben doorgelopen.

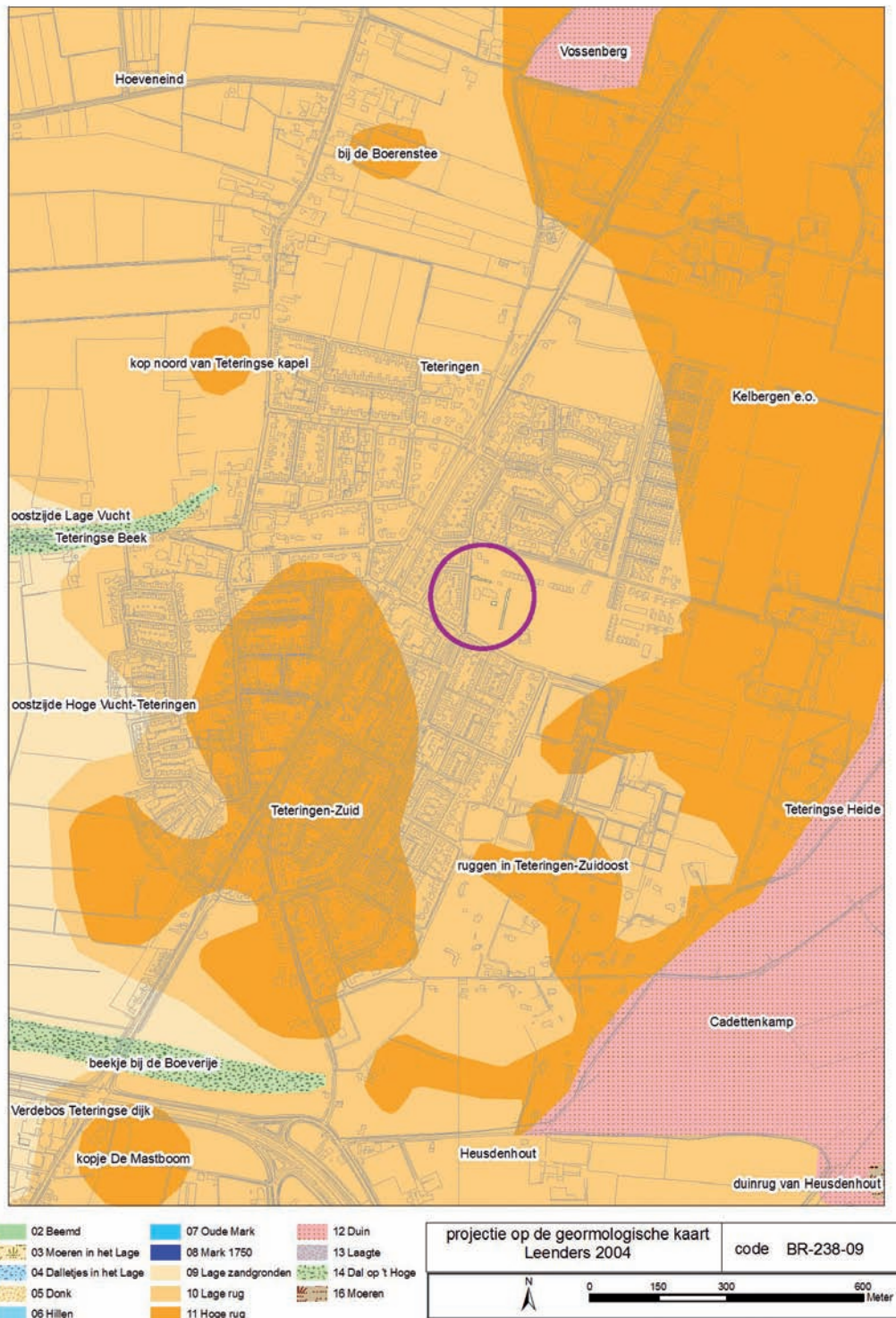
Door het plangebied loopt de westelijke grens van de ontginning Teteringen oost (afb.3). De westzijde is de voorzijde en ligt aan de oude baan naar Oosterhout, nu de Heistraat. Het gaat om stroken, waarin mogelijk aanvankelijk per strook een boerderij stond. De oostzijde is de achterkant en stoot op de Teteringse Heide. Vermoedelijk is het een ontginning uit de eerste helft van de 14e eeuw.⁶ De oude heerbaan naar Oosterhout snijdt de westgrens van het plangebied. De bewoning langs de heerbaan is een gehucht verspreid langs de straat.

Afb. 3
Ontginningen
(Leenders, 2006).

Afb. 4
Infrastructuur
(Leenders, 2006).

De benaming is 19e -eeuws, maar aangezien het ontginningsblok uit de eerste helft van de 14e eeuw dateert, kan bewoning ook al vanaf die tijd voorkomen. De bebouwing aan de St. Josephstraat 63 herinnert nog aan die lintbebouwing. In de late 17e of vroege 18e eeuw werd hier een boerderij gebouwd. De kleine schuur of bakhuis ten zuiden van de boerderij zou wat betreft zijn oudste, houten delen kunnen teruggaan tot omstreeks 1700.⁷ De schuur is deels gesloopt, maar zal volgens de plannen heropgebouwd worden.

Afb. 5
**Landschappelijke
situatie** (plangebied
rood omcirkeld).

4

ARCHEOLOGISCHE ACHTERGRONDEN

Uit het plangebied zelf zijn geen archeologische vindplaatsen bekend. Uit de directe omgeving zijn in Archis vijf onderzoeken bekend. Onderzoeksmelding 27453 ligt direct ten noorden van het plangebied, waar veel sporen uit de 19e eeuw, een kadastrale perceelgrens en een bermsloot zijn aangetroffen.⁸ Ten zuidoosten van de St. Josephstraat (om.nr. 23138) is een schans uit de Spaanse tijd aangetroffen. In 2006 heeft er een onderzoek in Wildhage, ten noorden van de St. Josephstraat, plaatsgevonden (om.nr. 23138). Op deze locatie zijn karrensporen, een waterput en een 17e eeuwse greppel aangetroffen. Verder zijn er nog twee waarnemingen, namelijk een uit 1880 van een Romeinse weg en een zilveren ring met de kerk van Teteringen als administratieve plaatsing (w.nr 33240). De tweede waarneming (w.nr. 132629) is een onderzoek ten zuidwesten van de St. Josephstraat.⁹ Het betreft de vondst van vuursteen uit het meso- of neolithicum bij een veldkartering door RAAP.¹⁰

In 2004 heeft er een bouwhistorische opname plaatsgevonden van de bestaande bebouwing op de St. Josephstraat 63. Destijds stond het schuurtje/bakhuisje op het terrein nog overeind en is het tevens beoordeeld. Het advies vanuit de bouwhistorische opname is dat bescherming als gemeentelijk monument gewenst is. De onderlinge samenhang tussen de gebouwen op het perceel zouden bijdragen aan het totale monumentale karakter.¹¹

5

DOELSTELLING

Archeologisch onderzoek in West-Brabant is tot voor kort vrijwel uitsluitend gericht geweest op de ontwikkeling van de laatmiddeleeuwse stadskernen.

Onderzoek naar de plattelandsbewoning uit het verleden is pas sinds 1995 van de grond gekomen. Ten westen van Breda is sinds 1998 archeologisch onderzoek uitgevoerd waarbij de bewoning in relatie tot het landschap centraal staat. Er wordt gekeken naar nederzettingen-dynamiek en het ontstaan van het cultuurlandschap.

In de omgeving van Breda kunnen archeologische sporen en vondsten worden aangetroffen uit het paleolithicum tot en met het neolithicum, maar worden niet op grote schaal aangetroffen.

Archeologisch onderzoek in de nabije omgeving heeft uitgewezen dat het dekzandlandschap van Breda-West vanaf de bronstijd (circa 2000 v.Chr.) vrij intensief bewoond is geweest. Hierbij is tevens een nieuw beeld ontstaan van de bewoning in de ijzertijd (500 v. Chr. tot begin van de jaartelling), Romeinse tijd (begin van de jaartelling tot circa 400 na Chr.) en vroege middeleeuwen (450-1050 na Chr.). Achterliggend doel van het onderzoek is het zo compleet mogelijk onderzoeken van enkele dekzandruggen in het landschap waardoor een duidelijk beeld gevormd kan worden van de bewoningsgeschiedenis, de ontwikkeling van de bewoning in de regio en het gebruik van de ruimte in al zijn aspecten op deze landschappelijke eenheden.

In de late middeleeuwen en nieuwe tijd neemt de hoeveelheid activiteiten – en de archeologische overblijfselen daarvan – toe. Voor de gemeente Breda zijn naast de sporen uit de bronstijd tot en met de vroege middeleeuwen ook de sporen uit de late middeleeuwen (de periode van stadsontwikkeling), de sporen verbonden aan de Nassaus en de sporen uit de Spaanse tijd van groot belang.

Het landschap waarin de mensen gedurende de bewoningsperiode woonden is op diverse wijzen ingericht en gebruikt. De nalatenschap van deze inrichting en het gebruik daarvan geeft ons weer de mogelijkheid inzicht te krijgen in het leef- en denkpatroon van de bewoners gedurende de late prehistorie en de middeleeuwen. De vraagstellingen bij dit thema beslaan een breed geheel, van nederzetting tot begravingen. Het doel is een beeld te creëren van het leven in de regio Breda. De aandacht bij het onderzoek naar het natuurlijke landschap is met name gericht op de niet door de mens beïnvloede omgeving c.q. die aspecten van de natuur die uiteindelijk het menselijk handelen hebben beïnvloed. Bij dit onderzoeksthema staat de ontstaanswijze van het gebied centraal. Er kan namelijk naast de landschappelijke ligging van de vindplaatsen ook een beeld verkregen worden van de ruimere regio.

Tot op heden bestaat nog geen compleet beeld van de bodemopbouw ter plaatse van het centrum van Breda. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat in de loop van de late middeleeuwen de mens op grote schaal het natuurlijk landschap heeft aangepast door middel van ophogingen. Enerzijds lijkt het landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben bij het uitkiezen van de oudste nederzettingkern van Breda, anderzijds heeft men aan het eind van de 13e eeuw en het begin van de 14e eeuw op grote schaal de natuurlijke loop van de Mark teruggedrongen ten behoeve van uitbreiding en verdichting van de middeleeuwse kern. Ook bij de aanleg van de stadsverdediging lijkt het reliëf en landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben.

Informatie over de exacte wisselwerking tussen het natuurlijk landschap en de ontwikkeling en inrichting ligt op veel plaatsen in het bodemarchief opgeslagen.

De volgende gebiedsspecifieke onderzoeksvragen zijn geformuleerd, die aan de hand van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek beantwoord zouden moeten kunnen worden:

- Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?
- Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?
- Zijn er sporen uit (het neolithicum,) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
- Hoe is het gebied gebruikt vanaf de middeleeuwen? Is er sprake van middeleeuwse bewoning?
- Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
- Zijn er sporen van de infrastructuur aanwezig?
- Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?
- Is de begrenzing van de akkers (ten westen van het gebied) correct? Betekent dit dat er in het plangebied geen akkers en dus geen sporen uit de periode prehistorie tot en met vroege middeleeuwen aanwezig zijn?
- Is er bebouwing aanwezig geweest?
- Zijn er sporen uit de Spaanse tijd aanwezig?
- Zijn er van het bakhuis nog sporen te herkennen?
- Zijn er nog andere (bewonings)sporen?
- Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?
- Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

Naast deze gebiedsspecifieke onderzoeksvragen dient aandacht te worden besteed aan onderstaande onderzoeksthema's en vraagstellingen die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald.

Het onderzoek betreft een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) ter plaatse van de voorgenomen zone met bodemingrepen. Bij het onderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen richtinggevend:

Landschap

- Hoe zag de paleogeografie er uit? Wat is de geomorfologische achtergrond van het huidige landschap? Wat is de hydrologische ontwikkeling in het gebied?
- Welke ontwikkelingen van het landschap en het milieu vonden gedurende deze periode plaats en welke invloeden hadden deze op het leefmilieu van de mens?

Flora/fauna

- Wat was de aard van de begroeiing van het landschap gedurende de periode late prehistorie tot en met de middeleeuwen en welke invloeden had deze op de leefwijze van de mens?
- Welke wilde dieren kwamen in de vrije natuur in de omgeving van de nederzetting voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Welke gedomesticeerde dieren kwamen in de omgeving van de nederzetting voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Het verkrijgen van informatie over de lange termijnontwikkeling van de vegetatie in de regio; de verhouding tussen de gebruikte en niet-gebruikte ruimte; de agrarische economie; de voedsel economie; het gebruik van ruimte in huizen en op erven.

Bewoning / Nederzetting

- Zijn er nederzettingssporen op het terrein aanwezig en welke datering hebben zij?
- Hoe is de bewoning gestructureerd – losse erven of geconcentreerde bewoning? Is het mogelijk complete erven op dit terrein uit enige periode te onderzoeken?
- Wat is de verklaring voor de locatiekeuze ten opzichte van het 'natuurlijke' landschap en indien mogelijk het cultuurlandschap?
- Welke relatie is er te leggen tussen eventueel in tijd opvolgende elementen in het landschap (bv nederzettingssporen en begravingen uit uiteenlopende perioden)?
- Is er een koppeling mogelijk tussen de archeologische en de historische gegevens en archieven en welke relevantie of betekenis heeft dit?
- Welke dieren (gedomesticeerd en wild) kwamen in de nederzetting zelf of in de omgeving daarvan voor, zowel op het land als in het water, wat was de aard van de relatie van de mens met deze dieren en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens ter plaatse van de archeologische vindplaats?

Verkaveling

- Zijn er sporen van verkaveling in het terrein, en zo ja wat is de aard en de wijze van aanleg van de verkaveling (sloten, greppels, afrastering, etc.)?
- Wat is de vorm van de verkaveling en omvang van de omgrensde percelen, zowel binnen als buiten een eventuele nederzetting?
- Welke relatie is er te leggen tussen de perceelgrenzen en de vroegste kadasterkaarten?
- Waarvoor zijn de kavels gebruikt?

Infrastructuur

- Komen er in het gebied sporen van paden, wegen en voorden voor en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Komen er in het gebied waterbeheerstructuren voor zoals dijken, gemalen, stuwen en (afwatering)sloten en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Wat is de relatie tussen de gebouwen en de diverse elementen van de infrastructuur?
- Wat is de relatie tussen de vormen van infrastructuur en de historische gegevens over paden en wegen?

Vestingbouw

- Zijn in het onderzoeksgebied sporen van vestingbouw of linies (onverstoord) aanwezig?
- Welke fasen uit de vestingbouw zijn op het terrein aanwezig?
- Zijn de sporen van vestingbouw te koppelen aan de vestingkaarten (uitgave gemeente Breda 2008)?

Complextype/Ensemble

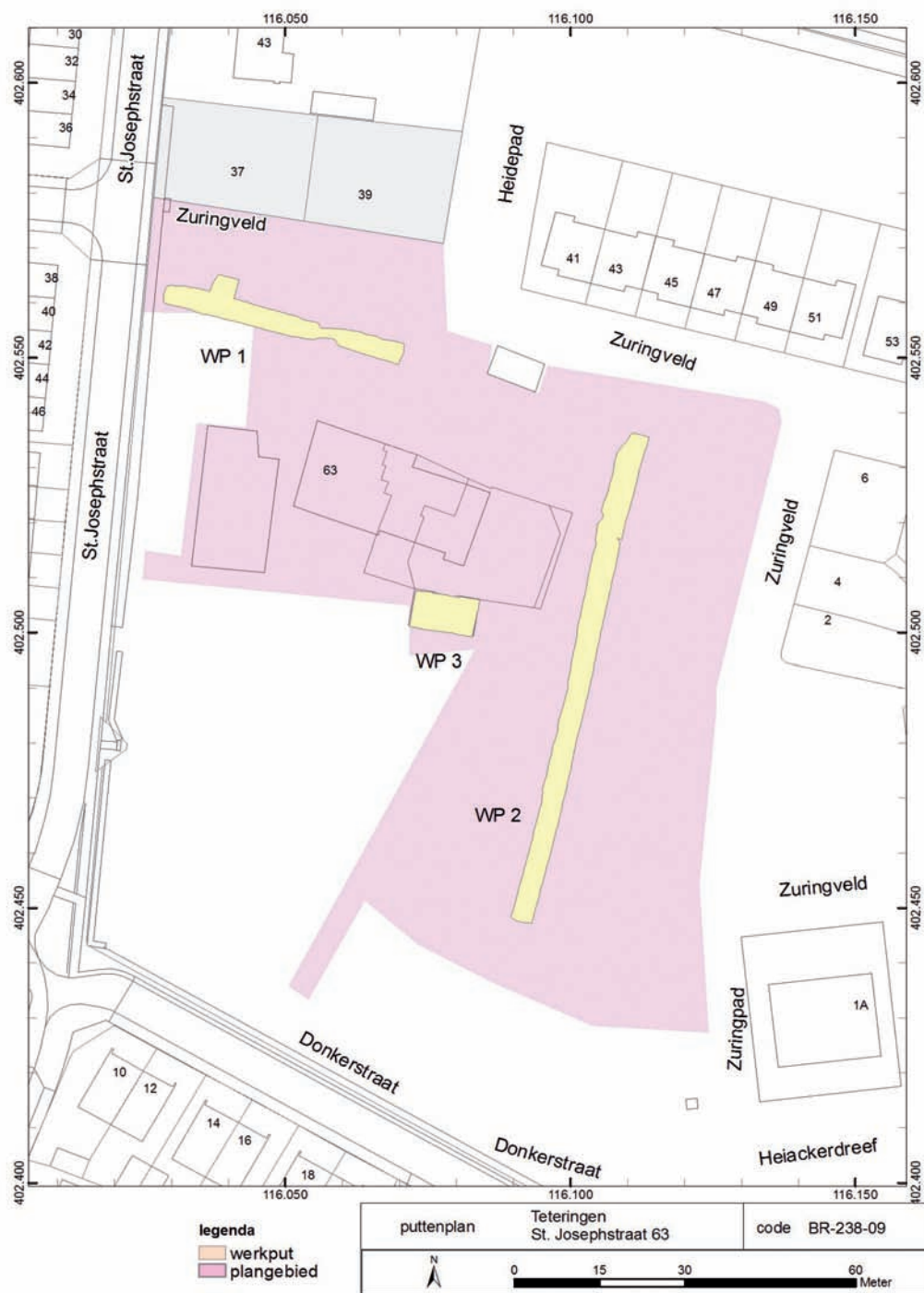
- Hoe kan de locatie beschreven worden in termen van ensembles van sporentypen en -clusters? Het gaat erom ensembles te typeren opgebouwd vanuit de meest eenvoudige vorm tot de meest samengestelde vorm. Deze getypeerde (representatieve of juist uitzonderlijke) ensembles hebben de functie van bouwsteen in de beschrijving van de aard van het gehele complextype.
- Het verkrijgen van inzicht in de lange termijnontwikkeling van de bewoning in de regio en daaraan gerelateerd het gebruik van de ruimte.
- Inzicht krijgen in de begrenzing en het karakter van de bewoningssporen; inzicht krijgen in de ruimtelijke en chronologische relatie tussen bewoningssporen uit verschillende periodes; vraagstukken omtrent continuïteit en discontinuïteit in bewoning beantwoorden; inzicht krijgen in de functie en het gebruik van zones in het landschap, bijvoorbeeld de situering van "site" en "off-site", nederzetting en grafvelden, dekzandrug en beekdal.

Op basis van het inventariserende veldonderzoek dient uitspraak te worden gedaan over de eventuele aanwezigheid van archeologische relictten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen, op basis waarvan vervolgens een selectieadvies opgesteld wordt. In dit advies kunnen maatregelen voor vervolgonderzoek en eventueel behoud worden opgenomen. Het definitieve selectiebesluit is voorbehouden aan het bevoegd gezag, het Bureau Cultureel Erfgoed van de gemeente Breda.

6

WERKWIJZE

Het veldwerk, dat is uitgevoerd door medewerkers van het Bureau Cultureel Erfgoed, heeft plaatsgevonden in week 36, van 2 t/m 4 september 2009. Er zijn drie werkputten aangelegd

Afb. 6
De situering van
werkput 1, werkput
2, en werkput 3 in het
plangebied.

met een mobiele graafmachine. Werkput 1 was 4 meter breed en 43 meter lang, en lag oost-west georiënteerd. Ter hoogte van S 023 is de werkput 3 meter richting het noorden over een breedte van 4 meter uitgebreid, zodat het spoor volledig zichtbaar werd in het vlak. Werkput 2 was 4 meter breed en 90 meter lang, en was noord-zuid georiënteerd. Werkput 3 is ter hoogte van de deels zichtbare resten van een voormalig bakhuisje aangelegd, zodat de fundamenteën vrij kwamen te liggen. Wegens ruimtegebrek kon alleen van het oostelijke gedeelte het vlak vrij gelegd worden, het vlak in het westelijke gedeelte is niet zichtbaar geweest. Hiervan zijn alleen de muren opgezocht. In iedere werkput werd 1 vlak aangelegd, onderzocht en gedocumenteerd. In werkput 1 en 2 werden om de 10 meter profieldelen gedocumenteerd, respectievelijk aan de zuid- en oostzijde van de werkputten. Alle sporen in de werkputten zijn gecoupeerd, en wanneer relevant gedocumenteerd en afgewerkt. De meetlijnen zijn via vaste punten net buiten de werkput nauwkeurig gekoppeld aan het Rijksdriehoeksnet. Tijdens het onderzoek is gewerkt conform het Programma van Eisen en de KNA 3.1

7

RESULTATEN

7.1 Ondergrond en stratigrafie

In werkput 1 is voornamelijk de oostzijde van de put zwaar verstoord. Een groot deel van de bovengrond is opgebracht en bestaat uit grijs scherp bouwzand, waardoor de profielen zeer onstabiel waren. Op de C-horizont bestaande uit licht geel dekzand was nog een restant van een donker bruine A-horizont aanwezig, daarboven was de bodem sterk verstoord door recente ingravingen die opgevuld waren met grijs scherp bouwzand. De hoogte van het natuurlijke dekzand lag tussen de 3,59 en 4,23 m + NAP.

Afb. 7
Profiel 3 in werkput 1
met onder het grijze
bouwzand een restant
A, bovenop de C.

Werkput 2 was nog zwaarder verstoord dan werkput 1, vanwege eerdere sloopwerkzaamheden op het terrein. In een paar profielen was nog een minder verstoorde A – C opbouw te zien, terwijl sommige profielen compleet verstoord waren, of er was een verrommelde bouwvoor bovenop de C-horizont aanwezig. De C-horizont zat op een hoogte tussen 4,31 en 4,73 m + NAP, een flink stuk hoger dan in werkput 1.

7.2 Sporen en structuren

Werkput 1

In werkput 1 zijn 41 spoornummers uitgedeeld, waarvan vier nummers aan lagen zijn toegeschreven. Vier sporen bleken natuurlijk en zijn vervallen. Vijftien spoornummers zijn uitgedeeld aan kuilen, zes aan greppels, zeven aan paalsporen, waarvan er een is vervallen (S 015), drie aan spitsporen, en er zijn twee diergraven aangetroffen.

kuilen

Na het couperen van de sporen 003, en 011 bleken deze kuilen recente verstoringen te zijn. De sporen 002, 004, 008, 010, 029, 040, 057, en 077 zijn kuiltjes met afmetingen tussen

Afb. 8
Profiel 6 in werkput 2
waar een verrommelde
bouwvoor bovenop de
C-horizont ligt.

de 58 cm en 84 cm breed, en 6 cm tot 30 cm diep. In kuil S 002 is een aantal fragmenten roodbakkend aardewerk met slibversiering aangetroffen, waardoor het spoor te dateren is in de nieuwe tijd B. De grotere kuilen (S 005, 006, 007, 009, 023, en 024) zijn tussen 112 cm en 3 meter breed, en tussen de 20 cm en 82 cm diep. In een van deze grotere kuilen is een fragment roodbakkend aardewerk gevonden, dat te dateren is in de nieuwe tijd B. Het is dus waarschijnlijk dat de grote kuilen in deze periode zijn gegraven. Spoor 023 leek in eerste instantie op een waterput, vanwege de ronde vorm in het vlak. Maar na couperen bleek het om een grote ronde kuil te gaan. In de grote kuilen is geen humeuze laag ontstaan, waaruit geconcludeerd kan worden dat ze snel weer zijn dichtgemaakt. Tijdens het inventariserend veldonderzoek op de St. Josephstraat 43 in 2008 door BAAC zijn soortgelijke kuilen aangetroffen die geïnterpreteerd zijn als zandwinningskuilen uit de 19e tot in de 20e eeuw.¹² Deze functie is tevens bevestigd door een buurtbewoner.

paalsporen

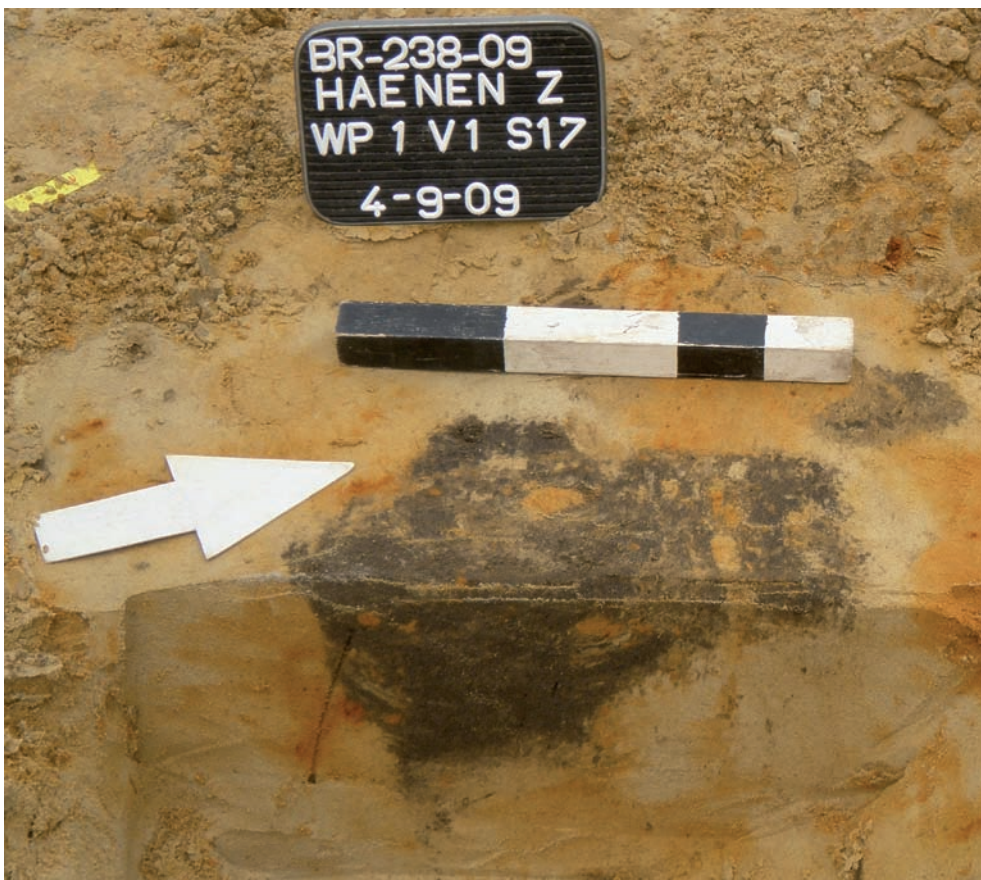
De paalsporen 017 en 018 lijken tot eenzelfde structuur te behoren, wat betreft de afmetingen en vulling komen ze ongeveer overeen. In spoor 017 en 018 is de kern en insteek nog te zien (afb. 10). De sporen lijken niet tot een zwaardragende constructie te hebben behoord. De paalsporen 020, 022, en 076 lijken niet tot een structuur te behoren. Alleen van S 076 was een kern en insteek te zien. Uit zowel S 020 en 076 zijn fragmenten van roodbakkend aardewerk met loodglazuur aangetroffen, waardoor deze sporen zijn te dateren in de nieuwe tijd B.

greppels

Twee greppels Spoor 030, en 031, liggen noord-zuid georiënteerd en hebben dezelfde breedte en diepte. Spoor 030 en 031 hebben één licht grijze zandvulling. De greppels S 030 en 031 zijn zichtbaar op de kadastrale minuutplan (1824) als slootjes aan weerszijde van een haag.

Afb. 9
Zandwinningskuil S 023 (op het fotobordje staat een verkeerd spoornummer).

Afb. 10
 Boven paalspoor 017,
 onder paalspoor 018.

Tijdens het inventariserend veldonderzoek op de St. Josephstraat 43 in 2008 is in het verlengde van S 030 dezelfde greppel (C 2) aangetroffen. Deze werd geïnterpreteerd als zijnde de bermsloot langs de (voorganger van de huidige) St. Josephstraat. De aansluiting met S 031 is destijds niet aangetroffen. Hoewel op de foto van de coupe van C 2 wel een tweede structuur te zien is, vergelijkbaar met S 031. Door BAAC wordt dit spoor echter beschreven als een recente kuil, en is niet in het vlak herkend.

Afb. 11
Greppels S 030 en 031 zijn zichtbaar op de kadastrale minuutplan 1824 als slootjes langs een haag.

Ongeveer vier meter ten oosten van C 2 is door BAAC een greppel (C 6 & 7) aangetroffen die overeen komt met een oude kadastrale perceelsgrens: de grens tussen het perceel hak-hout en het perceel bouwland in 1824. Greppel S 058 van het huidige onderzoek lijkt wat betreft de vulling sterk op deze perceelsgrens, en ligt ook op de juiste locatie en NAP-hoogte. De oriëntatie is echter oost-west, terwijl de perceelsgrens een noord-zuid oriëntatie had.

Afb. 12
Greppel C2 lijkt overeen te komen met S 030, met ten westen (rechts) een soortgelijke structuur als S 031 (BAAC, 2008).

Mogelijk waterde de greppel S 058 af op de perceelgreppel die tijdens ons onderzoek niet meer is aangetroffen. Mogelijk zijn de resten van deze perceelgreppel verstoord door het graven van zandwinningskuilen waardoor de greppel niet meer zichtbaar was in het vlak. Greppel S 016 is een smal ondiep greppeltje met een oost-west oriëntatie. Waarschijnlijk gaat het hier om een spitsporenbaan, met daarin veel bioturbatie. Spoor 027 bleek na couperen een recente verstoring te zijn, met daarin plastic.

Afb. 13
De greppels S 030 en 031 liggen aan weers-
zijden van een haag
(rood), en greppel S
058 zou onderdeel
geweest kunnen zijn
van een oude per-
ceelsgrens (blauw).

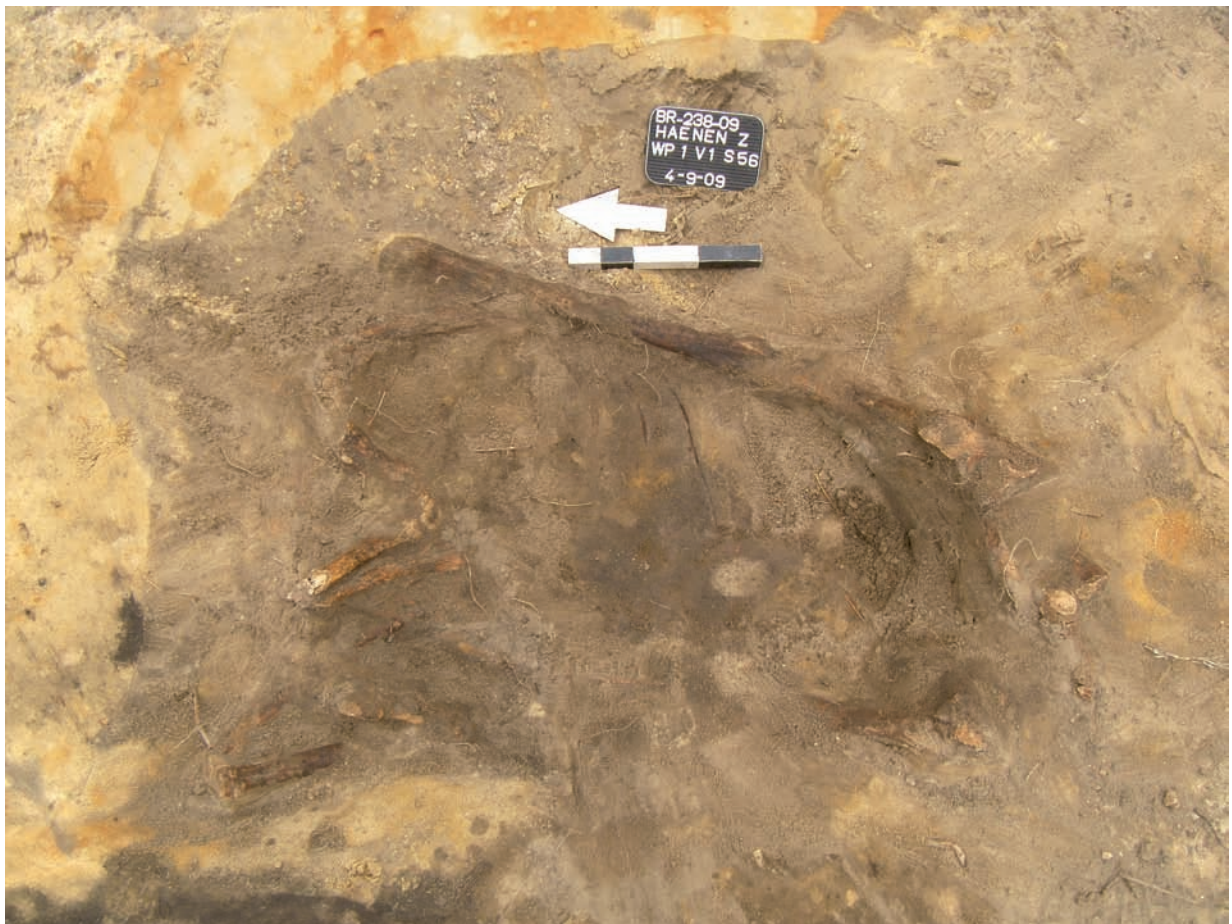
diergraven

De twee diergraven S 021 en 056 bevonden zich in het westelijke gedeelte van de werkput. Spoor 021 was slechts gedeeltelijk zichtbaar in het vlak en liep nog door buiten de putgrens. Het spoor heeft een diepte van 50 cm, en heeft een grijsgeel gevlekte zandvulling, met daarin een kleine hoeveelheid botmateriaal van een rund. Het tweede diergraf S 056 werd aangetroffen in de uitbreiding ter hoogte van S 023. Het spoor lag bovenop de ronde kuil S 023, en had een diepte van circa 20 cm. Het botmateriaal was eveneens van een rund en was in zeer slechte conditie, waardoor het niet netjes in situ kon worden vrij gelegd. Mogelijk lag het rund wel in anatomisch verband en was het botmateriaal vrijwel compleet. Het verzamelde materiaal bevat onder andere alle kiezen uit de onder en bovenkaak (molaren en premolaren), en fragmenten van de lange beenderen. In beide sporen is botmateriaal van minimaal één individu aangetroffen. Behalve het botmateriaal zijn er ook andere vondsten uit de graven verzameld, die te dateren zijn in de nieuwe tijd B. Het is waarschijnlijk dat deze runderen afkomstig zijn van de naastgelegen boerderij.

Werkput 2

Afb. 14
Diergraf S 056
met daarin de resten
van een rund

In werkput 2 zijn er 29 spoornummers uitgedeeld, waarvan er vier aan lagen zijn toegeschreven, en S 999 is een algemeen spoornummer voor alle verstoringen in de put. Zes sporen

(S 041, 043, 049, 053 t/m 055) bleken na couperen ook recente verstoringen te zijn. Deze verstoringen zijn veroorzaakt tijdens de bouw en/of sloop van de twee loopstallen en silo-sleuven, die tot voor kort op het terrein hebben gestaan. Een spoor bleek natuurlijk en is vervallen. Twee spoornummers zijn uitgedeeld aan spitsporen, spoornummer S 033 is uitgedeeld aan alle ploegsporen, vier aan greppels, en elf aan paalsporen.

greppels

De greppels S 034 en 048 zijn smalle ondiepe sporen en lijken ploegbanen te zijn. S 034 loopt tevens parallel aan de overige ploegsporen (S 033) in de put. S 048 ligt er haaks op.

De greppels S 039 (154 x 58 cm) en S 042 (186 x 64 cm) liggen beide oost-west georiënteerd. In de coupe tekenen ze zich rechthoekig af en hebben beiden een donker grijs geel gebrokte zandvulling, met een donker grijze insteek. Uit spoor 039 zijn vondsten verzameld, namelijk een aantal fragmenten roodbakkerd aardewerk met loodglazuur, een fragment van een mineraalwaterkruik en glas. Deze vondsten dateren de greppels in nieuwe tijd B.

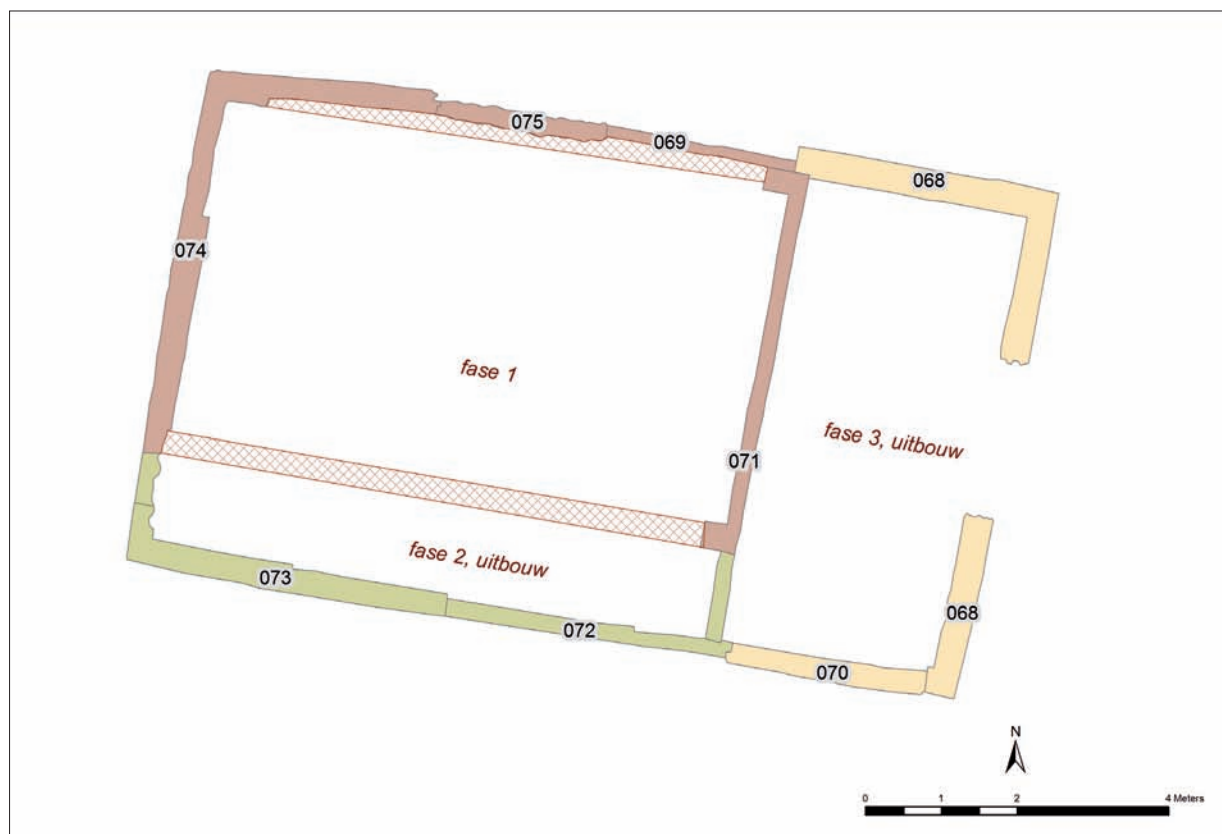
Op de luchtfoto van 2003 is ter hoogte van de twee greppels een strook bomen te zien, waarlangs mogelijk de twee aangetroffen greppels hebben gelopen.

paalsporen

De paalsporen (S 036 t/m 038, 044 t/m 047, 050 t/m 052, 059) variëren in breedte van 20 tot 38 cm, en van 8 tot 58 cm in diepte. Van S 037, 059, 050, en 052 is nog een paalkern zichtbaar in de coupe. Alle paalsporen tekenen zich rechthoekig en scherp af in het vlak, en

Afb. 15
**De verschillende
bouwfases van
het bakhuis, het
gearceerde gedeelte
is gereconstrueerd.**

Rood de eerste fase, groen de tweede uitbouwphase, geel de derde uitbouwphase. De fundamente van het muurwerk zijn in de loop van de tijd op enkele plaatsen vervangen, de verschillende spoornummers maken daarom niet automatisch deel uit van de aangegeven fase.

zijn waarschijnlijk van recente aard. In de sporen 044 en 059 zijn fragmenten van spijkers en een roestklompje gevonden die niet nader te dateren waren. Deze vondsten zijn na documentatie afgestoten.

Werkput 3

Werkput 3 is ter hoogte van de fundamenteën van het bakhuis aangelegd, er zijn negentien spoornummers uitgedeeld. Hiervan zijn er twee spoornummers aan lagen uitgedeeld, en is S 999 het algemene spoornummer voor verstoringen. Acht spoornummers zijn uitgedeeld aan de verschillende fasen in het muurwerk, er zijn vijf paalsporen aangetroffen, twee kuilen, en één spoornummer is uitgedeeld aan een mogelijke aanzet van de bakoven.

Alleen het vlak van het oostelijke gedeelte van het bakhuis is vrij gelegd, het gedeelte ten westen ervan is niet in het zicht geweest en daarvan zijn alleen de muren vrij gelegd. Tijdens het veldwerk zijn er acht spoornummers uitgedeeld aan verschillende fundamenteën die tot drie verschillende fasen in het bakhuisje konden worden gerekend (afb. 15).

Fase 1

Tot de eerste fase van het bakhuisje behoren de fundamenteën S 074 en delen van S 071. De fundamenteën S 069 en 075 behoren niet tot de eerste bouwphase maar zijn latere reparaties van de oude noordelijke gevel.

- Het fundamenteel S 074 is een anderhalf steens muur waarvan nog twee tot vijf lagen intact waren. Dit fundamenteel was deels gepleid met leem en deels gemetseld met kalkmortel. De afmetingen van de gele bakstenen zijn 16-17 x 7,5-8 x 4 cm. De onderkant van dit fundamenteel ligt op 4,83 m + NAP. De diepte van dit fundamenteel komt overeen met de diepte van het fundamenteel S 071 dat vermoedelijk in de eerste fase de tegenoverliggende oostelijke gevel vertegenwoordigde

Aan de binnenkant in het midden van deze westelijke gevel was te zien dat de bakstenen aan de binnenkant verbrand waren. Ook was hier in het zand een brandplek met veel as te herkennen. Op basis van deze gegevens zou je hier een oventje verwachten (afb. 16). Op foto's van de westelijke gevel is echter duidelijk te zien dat voordat het gebouwtje instortte op deze plaats een opening aanwezig was met gecementeerde randen (bijlage 7). In de laatste gebruiksfase van deze schuur was hier zeker geen oven meer aanwezig. Waarschijnlijk is de oven toen naar de oostzijde verplaatst.

- Spoor 071 is een één steens muur van vier lagen met kalkmortel gemetselde oranje bakstenen. Dit was het fundamenteel van een binnenmuur. In dit fundamenteel zitten aan de westzijde twee uitstulpingen die in een eerdere fase mogelijk als poer hebben gediend voor een bakhuisje dat smaller en korter was en mogelijk aan de lange zijden houten wanden had. Een uitstulping ligt ongeveer één meter van de zuidelijke buitenmuur en de andere uitstulping ligt tegen de noordelijke buitenmuur aan. Waarschijnlijk geeft de

uitstulping aan de zuidzijde de plaats van een eerdere zuidgevel aan. Waarschijnlijk is de binnenmuur in een eerdere fase de buitenmuur geweest. De bakstenen zijn van verschillende formaten, en zijn mogelijk in het zuidelijke verbindingstukje hergebruikt. Formaten van de oranje en gele met kalkmortel gemetselde bakstenen zijn 20x10x4,5 cm, 18 x 9-11 x 4,5 cm, 22x10,5x4 cm. De onderkant van het fundament ligt op 4,83 m + NAP.

Afb. 16
Bakstenen met roet-aanslag en asplek aan binnenzijde van de westelijke gevel.

Afb. 17
De aansluiting van de fundamenddelen S 070 t/m 072. Te zien is dat S 070 en dit tussen gedeelte van S 071 in een latere fase tegen S 072 zijn aangebouwd.

Fase 2

Tot de tweede fase van het bakhuisje behoren de fundamenddelen S 073 en S 072. In deze fase is het bakhuis in de breedte enkele meters uitgebreid.

Afb. 18
De aansluiting van
de fundamenddelen
S 072 en 073.

Afb. 19
De aansluiting van
de fundamenddelen
S 073 en 074.

- Spoor 072 is een met zand gevleide één steens muur die nog bestond uit drie lagen (afb. 18). Dit deel ligt tussen S 073, 070 en 071 in. Op afb. 17 is te zien dat er in S 072 een in verband gemetselde hoek aanwezig was. Mogelijk vormde dit fundament de aansluiting met de eerste fase van de voormalige oostelijke buitenmuur. De afmetingen van de gele/ licht roze bakstenen zijn 17 x 8,5/0 x 4 cm. De onderkant van dit fundament ligt op 4,82 m + NAP.
- Spoor 073 is een met mortel gemetseld anderhalf steens muur waarvan nog vijf lagen intact waren.

Dit fundament ligt aan de westelijke zijde van de zuidelijke gevel en heeft nog een in verband gemetselde hoek aan de westzijde. Er kon niet worden vastgesteld of het aangrenzende fundamentdeel S 072 ouder of jonger dan dit muurgedeelte was, wel is het zeker dat het tot een andere fase behoorde. Uit de verbinding van S 073 en S 074 viel niet op te maken welke van de twee fundamenddelen het oudste was, maar het gegeven dat de bakstenen van S 073 met mortel gemetseld waren terwijl de bakstenen behorende tot S 074 met leem gevleid waren, doet vermoeden dat S 074 tot een oudere fase behoort (afb. 19). De afmetingen van de licht roze bakstenen zijn 17/19 x 8/9 x 3,5/4 cm. De onderkant ligt op 4,80 m + NAP.

Fase 3

Tot de derde fase van het bakhuisje behoren de fundamenddelen S 068 en 070. In deze fase is het bakhuis aan de oostzijde in de lengte uitgebreid.

- Het fundament met spoornummer 068 bestaat uit het oostelijke deel van de noordgevel en de oostgevel van de schuur. In de noordelijke gevel die tijdens het onderzoek nog gedeeltelijk overeind stond zat een raamkozijn en was de natuurstenen dorpel van een ingang nog aanwezig (afb. 20). In de oostelijke gevel was het fundament ter hoogte van een voormalige poort weggebroken (zie afb. 25). Het metselwerk en de bakstenen die gebruikt waren voor het oostelijke deel van de noordgevel en die van de het zuidelijke deel van de oostgevel waren hetzelfde en vormen dezelfde fase.

In de zuidoostelijke hoek van het bakhuisje was een in verband gemetselde aanzet van de zuidgevel te zien, deze stak daar nog ongeveer tien centimeter uit (S 070). De fundamenden S 068 en 070 vormen een laatste uitbouw van het bakhuis.

Het aangrenzende muurdelen S 069 is later tegen dit fundament aangezet en is dus jonger. S S 069 kan gezien worden als een latere reparatie van de noordelijke buitenmuur. Spoor 071 die in de laatste fase als binnenmuur heeft gefungeerd behoort gedeeltelijk tot de eerste fase en vormde in de eerste fase de oostelijke buitengevel.

In de onderkant van het fundament, ter hoogte van het zuidelijke gedeelte van de oostgevel, zijn minimaal acht bakstenen haaks ingemetseld. Deze bakstenen steken uit het muurwerk naar binnen toe en zijn schuin naar boven gericht alsof ze de aanzet voor een boog vormen (S 067) (zie rechter foto afb. 21 en 22). Mogelijk is dit de aanzet tot een oventje.

Afb. 20
**Fundamenten van
 de noordgevel van
 het bakhuis (S 068)**
 met links de natuur-
 stenen dorpel, en rechts
 het raamkozijn.

Spoor 068 is een anderhalf steens muur gemetseld met kalkmortel. De 10-lagen maat is 55 cm, en de afmetingen van de bakstenen is: 20/21 x 10 x 4,5 cm. De onderkant van het fundament ligt op 4,83 m + NAP.

Spoor 067 zou mogelijk de aanzet voor de bakoven kunnen zijn. Het is een rij stenen die schuin in muur S 068 staan gemetseld (afb. 22).

Afb. 21
Fundamenten van de oostelijke gevel
met op de foto onder aan de rechterkant de verbinding met S 070 en in het midden de aanzet voor een oventje S 067.

- Het gedeelte van het fundament van de schuur met spoornummer 070 ligt in de zuid-gevel aan de oostzijde van het bakhuisje. Dit gedeelte sluit aan op de buitenmuur S 068 en de buitenmuur S 072. Spoor 070 is een anderhalf steens muur van vijf lagen met

Afb. 22
De aanzet voor een
mogelijke oven S 067.

kalkmortel gemetselde oranje/ licht roze bakstenen. De afmetingen van de bakstenen zijn: 17 x 8,5/9 x 4,5 cm. De onderkant van het fundament ligt op 4,87 + NAP.

Fundamentdelen behorende tot reparatiefases

- Het fundamenteel met spoornummer 069 ligt in de noordgevel en sluit aan op de muurdelen met de spoornummers 068, 071 en 075. Dit gedeelte is later toegevoegd en is in ieder geval jonger dan de voormalige buitenmuur S 071 en de buitenmuur S 068. De verbinding met het fundament met spoornummer 075 was zeer rommelig, het blijft daarom onduidelijk welke van de twee delen het oudste is. Spoor 069 is een halfsteens muur waarin industrieel vervaardigde rode bakstenen met resten portland cement zijn hergebruikt (afb. 23). Omdat portland cement pas vanaf 1824 gebruikt wordt zal dit gedeelte in ieder geval jonger dan de tweede helft van de 19e eeuw zijn geweest. De bakstenen lagen niet meer in verband en waren niet gemetseld maar lagen los naast elkaar. De onderkant ligt op 5,00 m + NAP.

Afb. 23
Het fundamenteel gedeelte S 069 met rechts de aansluiting op de binnenmuur (S 071 en de buitenmuur S 068).

Afb. 24
S 071 met daarvoor de vier paaltjes met spoornummer 066.

- Spoor 075 is een verrommelde laag van baksteen, natuursteen, en beton. De onderkant van deze laag ligt op 4,95 m + NAP.

Spoornummer 066 is uitgedeeld aan vier houten paaltjes, die per twee langs de oostzijde van muurtje S 071 staan (afb. 24). De paaltjes hebben een doorsnede van circa acht cm en een lengte van ongeveer 40 cm. Uit de paalsporen is roodbakkerd aardewerk met slibversiering, industrieel aardewerk en twee steeltjes van kleipijpen verzameld, waarmee de paaltjes te dateren zijn in de 19de eeuw. Mogelijk hebben tussen deze paaltjes schotten of planken gestaan die mede de indeling binnenin dit gedeelte van het bakhuis hebben bepaald.

Op de kadastrale minuutplan 1824 staat het bakhuisje inclusief aanbouw afgebeeld. Dus deze dateert in ieder geval van voor 1824. De bouwhistorische opname in 2004 concludeerde dat het gebouw wat betreft zijn oudste, houten delen zou kunnen teruggaan tot omstreeks 1700.¹³ Samenvattend kunnen er drie fasen in het bakhuis onderscheiden worden. De eerste fase beslaat het smalle bakhuis tot aan de 'binnenmuur' S 072 waarbij de lange gevels mogelijk van hout zijn geweest. De tweede fase omvat de verbreding aan de zuidzijde tot aan de 'binnenmuur' S 072 en de derde fase is het verbrede bakhuis met de uitbreiding in de lengte aan de oostkant. Binnen de eerste fase zullen alleen S 074 en S 071 nog de originele fundamenteën zijn, S 075 en S 069 kunnen in verband gebracht worden met latere uitbraak en opbouw fases en mogelijk ook met de versterking van de noordelijke gevel. In de eerste fase bevindt de bakoven zich waarschijnlijk in de zuidwesthoek van het gebouw. Binnen de 2e aanbouwfase waarbij het bakhuis ruim een meter naar het zuiden toe wordt verbreed, is één van de twee fundamenteën 072 of 073 een keer vervangen. In de derde fase waarbij het bakhuis richting het oosten wordt verlengd is hoogstwaarschijnlijk de oostelijke gevel (S 068) een keer vernieuwd. En behoort S 070 tot het oudste gedeelte van de derde fase (afb. 15). In de derde fase zal de oven waarschijnlijk in het zuidoosten van de bakhuis hebben gelegen.

7.3 Vondsten

Tijdens het inventariserend veldonderzoek zijn er 45 vondstnummers uitgedeeld (405 stuks, 44.303 gram). Daarvan zijn 140 stuks (12.867 gram) afkomstig van de stort. Dit aantal beslaat 34 % van het totaal aantal vondsten binnen het vondstenspectrum. Een groot gedeelte van de in de vondstenlijst opgenomen metaalvondsten is door de toenmalige bewoner van de boerderij J. Kant op het terrein met een metaaldetector gevonden en verzameld. Hij heeft dit materiaal tijdelijk voor onderzoek beschikbaar gesteld aan het Bureau Cultureel Erfgoed van de Gemeente Breda zodat de vondsten gedocumenteerd konden worden. De vondsten zijn gefotografeerd en beschreven en opgenomen in de vondstenlijst. De vondsten van

Afb. 25
 Boven achtergevel van
 het bakhuis vanuit het
 zuiden zoals het erbij
 stond ten tijde van
 het bouwhistorisch
 onderzoek in 2004
 (Dröge, 2004). Onder
 overzicht werkput 3
 ter hoogte van het
 bakhuis vanuit het
 zuiden.

J. Kant hebben geen duidelijke context en zijn teruggegeven aan de vinder en niet opgenomen in het gemeentelijk depot van de gemeente Breda. Hieronder zullen de vondsten per materiaalcategorie worden besproken.

Aardewerk

Tijdens het onderzoek zijn er 86 fragmenten (991 gr) aardewerk gevonden dit is 21 % van het totale aantal vondsten binnen het vondstenspectrum. 45 fragmenten (668 gr) waren afkomstig uit de stort. In de stort zijn fragmenten roodbakkend aardewerk, witbakkend aardewerk, majolica, fayence en industrieel vervaardigd aardewerk aangetroffen. Deze vondsten kunnen alle gedateerd worden in de nieuwe tijd (1500-heden). De overige aardewerk fragmenten waren afkomstig uit 15 verschillende sporen. In deze sporen zijn dezelfde aardewerksoorten aangetroffen als in de stort, ook de datering is vergelijkbaar. Alleen in S 056 zijn twee fragmenten grijsbakkend aardewerk gevonden die in de late middeleeuwen gedateerd konden worden. Bij de dierbegraafing S 056 zijn ook scherven roodbakkend aardewerk, steengoed, kleipijp, spijker en bouw materiaal gevonden, waardoor het spoor in de nieuwe tijd B en C gedateerd is.

Glas

Er werden in totaal twee fragmenten glas (6 gram) verzameld. Dit is nog geen 0.5 % van het totale aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. In de stort is een fragment van kleurloos vensterglas gevonden en in de greppel S 039 is een fragment van een voet van een kleurloos wijnglas aangetroffen. Beide fragmenten kunnen niet nader gedateerd worden dan in de nieuwe tijd.

Bot

Er zijn in totaal 136 fragmenten (2.540 gram) dierlijk bot verzameld. Dit is 33 % van het totale aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. Eén bot is gevonden in de stort. De andere fragmenten zijn aangetroffen in het diergraf S 056 en de kuil S 021. Het merendeel van deze botfragmenten bleek van een rund te zijn, de andere fragmenten konden niet gedetermineerd worden.¹⁴

Bouw materiaal

Er zijn in totaal 61 fragmenten (36.845 gram) bouw materiaal verzameld. Dit is 15 % van het totale aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. Negentien fragmenten zijn afkomstig uit de stort en 42 fragmenten uit sporen. 22 stuks bouw materiaal is verzameld uit muurwerk. het bouw materiaal bestaat uit bakstenen, rood- en grijsbakkende plavuizen, rood- en grijsbakkende dakpan, mortel en wandtegeltjes. Dit bouw materiaal is globaal te dateren in de nieuwe tijd.

Kleipijp

Er zijn in totaal zestien fragmenten (37 gram) van kleipijpen gevonden. Dit is 4 % van het totale aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. Zeven fragmenten zijn afkomstig uit de stort en negen fragmenten uit sporen. De fragmenten van kleipijpjes, voornamelijk steeltjes, leverden geen specifieke datering op en konden niet nader gedateerd worden dan de nieuwe tijd B – nieuwe tijd C.

Metaal

Er zijn in totaal 77 fragmenten (880 gram) metaal gevonden. Dit is 18 % van het totale aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. Elf fragmenten waren afkomstig uit sporen, de rest is met een metaaldetector gevonden in de stort van de verschillende werkputten. Het metaal dat afkomstig is uit de sporen bestaat voornamelijk uit spijkers en roestklompjes. Deze vondsten zijn na documentatie afgestoten.

In de stort werden fragmenten van spijkers, loodpropjes, musketkogels, gordijnringen, naairingen munten en aluminium voorwerpen gevonden. Het merendeel van deze vondsten is na documentatie afgestoten. De metalen voorwerpen waren voornamelijk te dateren in de nieuwe tijd C. de musketkogels, de naairing en enkele munten waren ouder. Er zijn verschillende Nederlandse munten gevonden uit de volgende jaren: 1832, 1884, 1961, 1976 en 2000. Ook is er een Friese duit gevonden die gedateerd kon worden in 1681.

Overig materiaal

Het overige materiaal bestaat uit fragmenten leer, hout, natuursteen, metaalslak en vuursteen. Het leer bestond uit één fragment van een binnenzool. De zool is gevonden in de stort en kon niet nader gedetermineerd en gedateerd worden. De vier paaltjes behorende tot S 066 die in het bakhuis stonden zijn verzameld en hebben een vondstnummer gekregen, deze paaltjes zijn zeer slecht geconserveerd. Daarom is besloten deze na documentatie af te stoten. Een fragment hout uit de verstoring S 027 is verzameld maar ook afgestoten omdat dit spoor een recente verstoring bleek te zijn. In deze verstoring is ook één metaalslak gevonden. In totaal zijn er 21 stuks natuursteen gevonden waaronder twee vuurstenen. De vuurstenen waren niet bewerkt, beiden hadden een dikke cortex. Het overige natuursteen bestond uit leisteen, kiezels en tefriet.

8

CONCLUSIE

Het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven op het terrein rond de St. Josephstraat 63 te Teteringen heeft voornamelijk sporen en vondsten uit de nieuwe tijd opgeleverd. Een groot deel van de bovengrond in werkputten 1 en 2 was verstoord door sloopwerkzaamheden op het terrein. In het vlak van het oostelijke deel van werkput 1 en het noordelijke deel van werkput 2 lagen eveneens grote verstoringen.

In werkput 1 zijn twee greppels aangetroffen die op de kadastrale minuutplan van 1824 te zien zijn. Het gaat om twee slootjes langs weerszijden van een haag. Een van de greppels is bovendien in een eerder archeologisch onderzoek aan de St. Josephstraat 43 gedocumenteerd, waar het geïnterpreteerd werd als een bermsloot langs de (voorganger van de huidige) St. Josephstraat.¹⁵ Een ander greppeltje (S 058) in deze werkput zou onderdeel geweest kunnen zijn van een oude kadastrale perceelgrens. Het spoor werd echter doorsneden door een grote zandwinningskuil, waardoor deze interpretatie niet zeker is.

In het westelijke gedeelte van de put zijn twee diergraven van runderen aangetroffen, die waarschijnlijk dateren in de nieuwe tijd B. Verder zijn er in deze put een aantal kuilen en paalsporen aangetroffen, die waarschijnlijk dateren in de nieuwe tijd B. Twee paalsporen lijken tot eenzelfde structuur te behoren.

In werkput 2 lagen twee oost-west georiënteerde greppels met daarin materiaal uit de nieuwe tijd B. Op een luchtfoto uit 2003 ligt tussen de aangetroffen greppels een strook bomen, waarlangs waarschijnlijk de twee greppels of slootjes hebben gelopen.

Tot slot is ten hoogte van een voormalig bakhuis behorend bij de boerderij werkput 3 aangelegd. Tijdens een bouwhistorische opname in 2004 stond het huis nog overeind, en is toen gedocumenteerd. Tijdens het veldonderzoek zijn er in het muurwerk, dat nog deels overeind stond, drie verschillende bouwfases herkend. Waarbij binnen iedere bouwphase nog verbouwings- of vervangingsfases aanwezig waren. In de eerste fase was het bakhuis smaller en korter en lag de bakoven in het zuidwesten van het gebouw. Ten tweede wordt het bakhuis richting het zuiden ruim een meter verbreed. Ten derde wordt het reeds verbrede bakhuis aan de oostkant ongeveer drie meter verlengd en blijft de oostelijk buitenmuur gehandhaafd als binnenmuur. Na de bouw van de derde fase verschuift de ovenfunctie naar het nieuwe oostelijke gedeelte. En zal mogelijk aan de zuidoostkant van het gebouw hebben gelegen.

8.1 Beantwoording onderzoeksvragen

In deze paragraaf zullen de gebiedsspecifieke onderzoeksvragen en wanneer van toepassing de algemene onderzoeksvragen worden beantwoord.

Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?

De bodemopbouw in de werkput bestaat uit de C-horizont met direct daar bovenop twee lagen opgebracht grond (A-horizont) met in één profiel nog een verrommelde laag tussen de C- en A-horizont. De natuurlijke bodem (C-horizont) stijgt geleidelijk van 4,28 m + NAP in het oosten tot 4,84 m + NAP in het westen. In het plangebied is geen bodemvorming aangetroffen ook een oude akkerlaag was niet aanwezig. De natuurlijke bodem bestaat in deze werkput uit fijn zand afgewisseld met lemige zandlaagjes en grof zand- en grindlenzen. Deze natuurlijke sedimentatie kan gerekend worden tot de formatie van Sterksel. Dat betekent dat er in het plangebied geen dekzand meer aanwezig is. Mogelijk is hier nooit dekzand afgezet of is het dekzand afgegraven en elders opgebracht (ten behoeve van plaggenbemesting elders).

Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?

Een groot deel van de profielen in werkput 1 en 2 waren ofwel geheel verstoord, of de verstoring lag bovenop de C. In sommige profielen was nog een restant van een oudere bouwvoor zichtbaar onder het recente bouwzand en bovenop de C.

Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?

Er zijn tijdens het inventariserend veldonderzoek geen sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aangetroffen.

Zijn er sporen uit (het neolithicum,) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?

Er zijn tijdens het inventariserend veldonderzoek geen sporen uit (het neolithicum,) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aangetroffen.

Hoe is het gebied gebruikt vanaf de middeleeuwen? Is er sprake van middeleeuwse bewoning?

Er zijn tijdens het inventariserend veldonderzoek geen (bewonings)sporen uit de middeleeuwen aangetroffen.

Zijn er sporen van ontginning aanwezig?

Er is een aantal greppels aangetroffen in de werkputten die hoogst waarschijnlijk in verband gebracht kunnen worden met het indelen van percelen en als grens met de weg. Deze greppels zijn tevens herkend op de kadastrale minuutplan uit 1824. Er zijn geen ontginningssporen aangetroffen.

Zijn er sporen van de infrastructuur aanwezig?

In werkput 1 zijn twee greppels aangetroffen die herkenbaar zijn op de minuutplan 1824 als slootjes langs een haag. Deze slootjes hebben mogelijk parallel gelopen aan de oude heerbaan naar Oosterhout. Verder zijn er geen sporen van infrastructuur aanwezig.

Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?

Door de verstoorde bovengrond is een mogelijk aanwezige esdek reeds vergraven. Er kan dus geen uitspraak gedaan worden of er sprake is geweest van een esdek.

Is de begrenzing van de akkers (ten westen van het gebied) correct? Betekent dit dat er in het plangebied geen akkers en dus geen sporen uit de periode prehistorie tot en met vroege middeleeuwen aanwezig zijn?

Er zijn in de profielen geen sporen van een oude akkerlaag aangetroffen, en al het vondstmateriaal dateert uit de nieuwe tijd. Dus tot zover kan geconcludeerd worden dat de begrenzing van de middeleeuwse akkers ten westen van het plangebied correct is. Maar doordat een groot deel van de bovengrond verstoord is tot aan de C-horizont, is het mogelijk dat de sporen hiervan verloren zijn gegaan.

Is er bebouwing aanwezig geweest?

Er zijn geen sporen van bebouwing aangetroffen in de werkputten 1 en 2, behalve uiteraard in werkput 3 ter hoogte van het bakhuis.

Zijn er sporen uit de Spaanse tijd aanwezig?

Er zijn geen sporen uit de Spaanse tijd aangetroffen tijdens het inventariserend veldonderzoek.

Zijn er van het bakhuis nog sporen te herkennen?

Het bakhuis staat deels nog overeind. Een stuk zijmuur met daarin een venster en de plek van de deur is nog aanwezig. Verder zijn de funderingen vrij gelegd. Binnen de funderingen aan de oostzijde van het bakhuis zijn nog een aantal paalsporen en kuilen aangetroffen. Door ruimtegebrek kon het vlak binnen de westelijke funderingen niet worden blootgelegd. Er zijn drie fases onderscheiden in de bouwhistorie van het bakhuis. De oven die tijdens de eerste fase aan de zuidwestkant van het bakhuis lag, lijkt in de derde fase te zijn verplaatst naar de zuidoostelijke kant van het bakhuis.

Zijn er nog andere (bewonings)sporen?

Er zijn paalsporen, greppels en kuilen aangetroffen die waarschijnlijk recent van aard zijn. Verder zijn er nog twee diergraven aangetroffen met daarin de resten van een rund.

Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?

Tijdens het inventariserend veldonderzoek zijn alleen sporen gevonden die gedateerd kunnen worden in de nieuwe tijd. Er zijn perceelgreppels, enkele paalsporen, kuilen, een zandwinningsskuil, en twee diergraven voor runderen gevonden. Verder zijn de funderingen van het deels nog overeind staande bakhuis gedocumenteerd.

Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

De informatiewaarde van de aangetroffen sporen is middelhoog. De waardering van de sporen wordt in hoofdstuk 9 nader toegelicht.

9

WAARDERING EN AANBEVELING

Alleen in gebied 1 is een vindplaats aangetroffen deze wordt gewaardeerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.2 (KNA 3.2). Dit waarderingsproces vindt plaats in een aantal stappen:

- 1 Waardering op basis van belevingsaspecten, waardering op basis van 'schoonheid' en 'herinneringswaarde'.
- 2 Waardering op basis van fysieke criteria, waardering op basis van 'gaafheid' en 'conservering'.
- 3 Waardering op basis van inhoudelijke criteria, waardering op basis van zeldzaamheid, informatie waarde, ensemblewaarde en representativiteit.

Tabel 1.
scoretabel waarde-
stelling uit de KNA
3.1 waarbij 1 de laag-
ste waarde en 3 de
hoogste waarde is.

waarden	criteria	scores
beleving	schoonheid	nee
	herinneringswaarde	nee
fysieke kwaliteit	gaafheid	1-2
	conservering	2
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	1
	informatie waarde	1
	ensemblewaarde	n.v.t.
	representativiteit	n.v.t.

1 De criteria schoonheid en herinneringswaarde zijn alleen van toepassing op archeologische vindplaatsen die nog zichtbaar zijn in het landschap. Het schuurtje/bakhuisje was grotendeels gesloopt, maar zal weer heropgebouwd worden. Volgens het advies na de bouwhistorische opname draagt het bijgebouw in belangrijke mate bij aan de hoge landschapelijke en stedenbouwkundige waarden van het totale complex op de St.Josephstraat 63. Het complex herinnert aan de agrarische geschiedenis van het dorp Teteringen.¹⁵ Er is echter niet zozeer sprake van een archeologische belevingswaarde, daarom zijn deze criteria niet van toepassing op het onderzochte terrein.

2 Het criterium 'gaafheid' krijgt een lage tot middelhoge score. De aangetroffen sporen tekenden zich zeer scherp af in het vlak maar dit komt waarschijnlijk door de geringe ouder-

dom van de sporen. Bovendien was een groot deel van het terrein verstoord door recente graaf en sloop activiteiten.

Het criterium conservering krijgt een middelhoge score. Er is een groot aantal vondsten aangetroffen, waarvan de conservering van het (anorganische) materiaal over het algemeen goed was. Het botmateriaal dat in de diergraven is aangetroffen was echter zeer slecht geconserveerd.

3 Het criterium zeldzaamheid krijgt een lage score. De paalsporen, kuilen en de perceelgreppels zijn niet zeldzaam en dateren uit de Nieuwe tijd. Het bakhuisje dateert uit de Nieuwe tijd en is pas recentelijk gesloopt.

Het criterium informatiewaarde krijgt eveneens een lage score. De perceelsgreppels zijn herkenbaar op de kadastrale minuutplan, en de overige sporen dateren uit de Nieuwe Tijd. Het bakhuisje was al bouwhistorisch beoordeeld, en het archeologisch onderzoek van de fundamenteën heeft beperkte nieuwe informatie opgeleverd.

De ensemblewaarde en de representativiteit is op deze vindplaats niet van toepassing.

Het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven heeft plaatsgevonden op de plaatsen waar het terrein verstoord zal worden door nieuwbouw en herinrichting van het gebied. Tijdens het veldonderzoek is een beperkt aantal sporen aangetroffen, die dateren uit de Nieuwe Tijd. Het bakhuisje was reeds gesloopt en zal heropgebouwd worden. Verwacht wordt dat volledig opgraven van het te verstoren gebied niet meer informatie op zal leveren. Er is hier (het bakhuisje buiten beschouwing gelaten) geen sprake van een behoudenswaardige vindplaats. Vervolgonderzoek op deze locaties wordt daarom niet geadviseerd.

- Bles, B.J., R. Visschers, 1983: *Bodemkaart van Nederland schaal 1 : 50 000. Toelichting bij de herziene uitgave van blad 50 West Tilburg*. Stiboka, Wageningen.
- Dröge, J.F., 2004: *Bouwhistorische opname St. Josephstraat 63 Breda (Teteringen)*. Archeologie en Bouwhistorie 88, Leiden.
- Kamphuis, 2000: *St. Josephstraat 63 te Teteringen. De Vlaamse Schuur*. Archeologie en Bouwhistorie 84, Breda.
- Leenders, K.A.H.W., 2006: *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*. Breda.
- Stiboka, 1964: *Toelichtingsboekje bij de Bodemkaart van Nederland, schaal 1 : 50 000. Kaartblad 50 West*. Stiboka, Wageningen.
- Tump, M., N. Krekelbergh, 2008: *Teteringen, Sint Josephstraat. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven*. (Archeologische rapporten Breda 78), Breda.
- Peters, F.J.C., 2009: *Programma van Eisen Teteringen Haenen-Zuid. Inventariserend Veldonderzoek-Proefsleuven Gemeente Breda* (Programma van Eisen 2009-30). Breda.

Websites

www.watwaswaar.nl
<http://kim>

Noten

1 Peters, 2009.	10 Oude Rengerink 1997.
2 www.archis.nl	11 Dröge, 2004.
3 Leenders, 2006.	12 Tump en Krekelbergh, 2008.
4 www.archis.nl	13 Dröge, 2004.
5 Damoiseaux en Vos, 1987.	14 Dierlijke botten gedetermineerd door L. de Jonge (fysisch antropoloog).
6 Leenders, 2006.	15 Tump & Krekelbergh, 2008.
7 Dröge, 2004.	16 Dröge, 2004.
8 Tump en Krekelbergh, 2008.	
9 Peters, 2009.	

11

AFBEELDINGENLIJST

Afbeelding 2: Informatie opdrachtgever Gemeente Breda, afdeling EZGB/PE, W. Bakker.

Afbeelding 3, 4, 5: Leenders, K.A.H.W., 2006: *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*. Breda.

Afbeelding 10: Tump, M., N. Krekelbergh, 2008: *Teteringen, Sint Josephstraat. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven*. (Archeologische rapporten Breda 78), Breda.

Afbeelding 13: Dröge, J.F., 2004: *Bouwhistorische opname St. Josephstraat 63 Breda* (Teteringen). (Archeologie en Bouwhistorie 88), Leiden.

bijlage 1: sporenlijst

put	spoor	spoor aard	begin_dat	eind_dat	begin_per	eind_per	nap_onder	nap_boven	opmerking
1	0	Matrix							spoor matrix
1	1	NAT					3,68	3,98	
1	2	KL	1701	1800	NTB	NTB	3,72	4,01	(verstoring!)
1	3	KL					3,79	4,25	verstoring?
1	4	KL					4	4,11	functie?
1	5	KL					3,8	4,2	
1	6	KL					3,81	4,2	
1	7	KL	19	19	NTB	NTC	3,34	4,18	
1	8	KL					3,73	4,23	
1	9	KL					3,78	4,22	
1	10	KL					4,03	4,21	
1	11	KL	18	19	NTB	NTC	3,21	4,21	(recente verstoring)
1	12	GR						4,21	
1	13	PG			NTB	NTB	4,03	4,19	
1	14	NAT					4,03	4,21	bioturbatie
1	15	PG						4,22	vervallen!!
1	16	SS					4,14	4,24	spitsporenbaan?
1	17	PG					4,09	4,21	
1	18	PG					4,08	4,22	
1	19	SS						4,16	
1	20	PG			NTB	NTB	3,96	4,16	
1	21	KL			NTB	NTB	3,6	4,1	diergraf, rund
1	22	PG					3,99	4,07	
1	23	KL					3,26	4,08	
1	24	KL			NTA	NTB	3,88	4,08	
1	25	SS					4,02	4,06	
1	26	NAT						4,07	Vervallen
1	27	VERST	18	18	NTB	NTB	3,77	4,08	
1	28	NAT						4,09	Vervallen
1	29	KL					4	4,1	
1	30	GR					3,33	3,99	
1	31	GR					3,43	4,05	
1	40	KL					3,97	4,1	
1	56	DIG			NTB	NTC		4,06	rund
1	57	KL					3,9	4,06	
1	58	GR					3,7	4,06	
1	76	PG					3,94	4,2	

bijlage 1: sporenlijst (vervolg)

1	77	KL					4	4,08	
1	950	LG							C-horizont
1	990	A							
1	991	LG							bouwzand
1	999	VERST							
2	0	Matrix							spoor matrix
2	32	SS					4,34	4,4	
2	33	PS					4,35	4,39	
2	34	GR						4,36	
2	35	SS						4,35	
2	36	PG					3,99	4,39	
2	37	PG					3,81	4,39	
2	38	PG					4,34	4,42	
2	39	GR	1801	1900	NTB	NTB	4,23	4,81	
2	41	VERST						4,4	
2	42	GR					4,13	4,76	
2	43	VERST						4,4	
2	44	PG					4,11	4,27	
2	45	PG					4,07	4,27	
2	46	PG					4,15	4,29	
2	47	PG					4,14	4,3	
2	48	GR					4,27	4,37	
2	49	VERST					4,3	4,38	
2	50	PG					4,25	4,38	
2	51	PG						4,38	Vervallen
2	52	PG					4,05	4,39	
2	53	VERST					4,33	4,35	
2	54	VERST						4,35	
2	55	VERST			NTB	NTC	4,24	4,32	
2	59	PG					4,16	4,36	
2	901	LG							
2	902	LG							
2	950	LG							C-horizont
2	990	A							
2	999	VERST							
3	0	Matrix							spoor matrix
3	60	PG					4,47	4,78	
3	61	PG					4,42	4,78	

bijlage 1: sporenlijst (vervolg)

3	62	KL					4,75	4,77	
3	63	PG					4,78	4,8	
3	64	PG					4,58	4,78	
3	65	KL					4,72	4,82	
3	66	PG			NTB	NTC	4,88	5,06	
3	67	OV						4,93	aanzet
3	68	MR					4,66	5,12	
3	69	MR					5	5,06	
3	70	MR					4,78	5,04	
3	71	MR					4,83	5,65	Enkele verzamelde bakstenen waren erg beroet, kan dit een deel van de oven zijn?
3	72	MR					4,82	5,65	
3	73	MR					4,8	5,02	
3	74	MR					4,83	5	
3	75	MR					4,95	5,01	
3	950	LG							C-horizont
3	990	A							niet verdiepte deel
3	999	VERST							

bijlage 2: vondstenlijst

barcode	put	vlak	spoor	spoorraad	vulling	vak	categorie	subnr	aantal	gewicht	opmerking	begin_dat	eind_dat	begin_per	eind_per
BR-238-09.001CER	2	1	0		1		CER		2	8,1					
BR-238-09.001MTL1	2	1	0		1		MTL	1	1	8,8	lood, teer, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.001MTL2	2	1	0		1		MTL	2	1	2,3	lood, afval, AFSOTEN				
BR-238-09.001MTL3	2	1	0		1		MTL	3	1	1,8	koper, naairing, MT8713	1600	1700	NTA	NTB
BR-238-09.001MTL4	2	1	0		1		MTL	4	1	2,1	ijzer, lasprop, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.001MTL5	2	1	0		1		MTL	5	1	11,1	lood, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.001MTL6	2	1	0		1		MTL	6	1	25,4	lood, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.001MTL7	2	1	0		1		MTL	7	1	28,5	lood, kogel?, MT8714				
BR-238-09.001MTL8	2	1	0		1		MTL	8	1	1,7	lood, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.002CER	1	1	0		1		CER		4	98,4					
BR-238-09.002MNT	1	1	0		1		MNT		1	3,3	koper,5 cent, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.002MTL1	1	1	0		1		MTL	1	1	34,6	koper, kastknop, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.002MTL2	1	1	0		1		MTL	2	1	20,1	lood, musketkogel, MT8715				
BR-238-09.002MTL3	1	1	0		1		MTL	3	1	1,4	koper, gordijning/ gesp, AFSOTEN				
BR-238-09.002MTL4	1	1	0		1		MTL	4	1	75,5	ijzer, onderdeel van ??, AFSOTEN				
BR-238-09.002MTL5	1	1	0		1		MTL	5	1	15,7	ijzer, spijker, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.002PYP	1	1	0		1		PYP		1	0,4	pijkekopfragment met radering langs de rand			NTB	NTC
BR-238-09.003CER	1	1	20	PG	1		CER		3	29,3				NTB	NTB
BR-238-09.004BWM	1	1	7	KL	1		BWM		1	1,9	oranje bakst fragm				
BR-238-09.004CER	1	1	7	KL	1		CER		3	47		19	19	NTB	NTC
BR-238-09.005CER	1	1	0		1	A-6	CER		1	32,6					
BR-238-09.006CER	2	1	0		1	A-11	CER		2	2,7					
BR-238-09.007CER	2	1	0		1	A-6	CER		1	8,4					
BR-238-09.008BWM	2	1	0		1	A-1	BWM		4	32	2 x oranje bakst fragm , 1 x licht geel bakst fragm, 1 x fragm grijze tegel				
BR-238-09.008CER	2	1	0		1	A-1	CER		1	4,4					

bijlage 2: vondstenlijst (vervolg)

BR-238-09.008GLS	2	1	0		1	A-1	GLS		1	1,5	vlak wordt niet geconserviseerd, venster- glas licht groen			NT	NT
BR-238-09.009BWM	2	1	39	GR	1		BWM		3	14,5	1 x geel bakst, 1 x donkerrood bakst, 1 x oranje bakst				
BR-238-09.009CER	2	1	39	GR	1		CER		7	23,9		19	19	NTB	NTB
BR-238-09.009GLS	2	1	39	GR	1		GLS		1	4,2	Kleurloos glas, mogelijk fragment van voet wijnglas.			NT	NT
BR-238-09.010BWM	2	1	44	PG	1		BWM		1	3,2	1 x oranje bakst fragm				
BR-238-09.010MTL1	2	1	44	PG	1		MTL	1	1	5	roest, AFSOTEN				
BR-238-09.010MTL2	2	1	44	PG	1		MTL	2	1	2,4	roest, AFSOTEN				
BR-238-09.011CER	2	1	55	VERST	1		CER		1	1,5				NTB	NTC
BR-238-09.012MTL	2	1	59	PG	1		MTL		1	12,6	ijzer, spijker, AFSOTEN				
BR-238-09.013BWM	3	1	0		1		BWM		5	8144	"2 rode tegel 2x met mortel 12x12x2cm (lood) geglaazuurd 11,5x11,5x2cm geglaazuurd 1 grijze plavuiz "				
BR-238-09.014MNT	3	1	0		1	A-1	MNT		1	1,9	koper, 1/2 cent, MU1236	1832	1832	NTB	NTB
BR-238-09.014MTL1	3	1	0		1	A-1	MTL	1	1	9,3	zink, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.014MTL2	3	1	0		1	A-1	MTL	2	1	3,1	koper, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.014MTL3	3	1	0		1	A-1	MTL	3	1	0,6	koper, nagel, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.014STN	3	1	0		1	A-1	STN		1	19,5	1 x kiezel				
BR-238-09.015BWM	3	1	0		1	A-1	BWM		8	3406,7	"3xmortelfragmentjes 3 rode, 1 grijze tegel met mortel 14,2x14,2x1,5cm 2x 14x14,5x1,5cm 15x15x1,5cm"				
BR-238-09.015CER	3	1	0		1	A-1	CER		9	434,4					
BR-238-09.015FAU	3	1	0		1	A-1	FAU		1	20,4	bot niet gedetermineerd				
BR-238-09.015LEE	3	1	0		1	A-1	LEE		1	28,2	fragment binnenzool schoeisel (170x70/50 cm)				
BR-238-09.015PYP	3	1	0		1	A-1	PYP		3	5,2	3xsteel (2 xsteel versierd met radstempel versiering in ringen rond de steel)			NTB	NTC
BR-238-09.016BWM	3	1	68	MR	1		BWM		2	3417,3	" oranje bakstenen met mortel L20xB10xD4,5cm L20xB10xD4,5cm"				

bijlage 2: vondstenlijst (vervolg)

BR-238-09.017BWM	3	1	71	MR	1	BWM	3	5041,4	" oranje bakstenen met kalkmortel L20 x B10xD4,5cm L18 xB9-11xD4,5cm L22xB10,5xD4cm beroet"	18	18	NTB	NTB
BR-238-09.018BWM	3	1	72	MR	1	BWM	2	1636	" gele/licht roze bakstenen L16,5xB8,5xD4cm L17xB8,5xD4,5cm"				
BR-238-09.019BWM	3	1	73	MR	1	BWM	2	1745,2	"licht roze bakstenen met mortel L18,5xB8,5xD4cm L16,5xB8,5xD3,5cm "				
BR-238-09.020CER	1	1	2	KL	1	CER	3	15		18	18	NTB	NTB
BR-238-09.020STN	1	1	2	KL	1	STN	2	17,2	2 x leisteen				
BR-238-09.021CER	1	1	76	PG	1	CER	1	4,3					
BR-238-09.022BWM	1	1	13	PG	1	BWM	1	1	1 x donkerrood bakst fragm				
BR-238-09.022CER	1	1	13	PG	1	CER	1	4				NTB	NTB
BR-238-09.023CER	1	1	7	KL	1	CER	1	6,3		19	19	NTB	NTC
BR-238-09.023MTL	1	1	7	KL	1	MTL	1	141,6	ijzer, kapotte spie?, AFTOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.023PYP	1	1	7	KL	1	PYP	1	0,8	1xsteel			NTB	NTC
BR-238-09.024CER	1	1	11	KL	1	CER	1	10,2		18	19	NTB	NTC
BR-238-09.024STN	1	1	11	KL	1	STN	5	43,5	1x leisteen, 4 x fragment kiezel				
BR-238-09.024VST	1	1	11	KL	1	VST	1	6,2	mogelijk bewerkt, even laten zien aan Erik. Dikke patina aanwezig.				
BR-238-09.025BWM	3	1	70	MR	1	BWM	2	2695,2	bakstenen oranje/ licht roze met kalk-mortel L17,5 x B8 x D4,5cm 2x				
BR-238-09.026MTL	1	1	16	SS	1	MTL	1	13,6	ijzer, AFTOTEN				
BR-238-09.027STN	1	1	17	PG	1	STN	1	0,2	tefriet				
BR-238-09.028CER	1	1	21	KL	1	CER	1	0,8				NTB	NTB
BR-238-09.029BWM	1	1	21	KL	1	BWM	1	9	1 x tegelfragm oranje				
BR-238-09.029FAU	1	1	21	KL	1	FAU	32	346,3	rund				
BR-238-09.030BWM	2	1	0		1	BWM	2	26,2	2 x tegelfragm met blauw (tekening) geglaazuurd, spinnekopje	18	20	NTB	NTC
BR-238-09.030CER	2	1	0		1	CER	1	1,1					
BR-238-09.030MNT	2	1	0		1	MNT	1	1,6	koper, duit Friesland, MU1237	1681	1689	NTB	NTB

bijlage 2: vondstenlijst (vervolg)

BR-238-09.030MTL1	2	1	0	1	1	MTL	1	1	7,6	koper, fietsplaatje, MT8716	1927	1927	NTC	NTC
BR-238-09.030MTL2	2	1	0	1	1	MTL	2	1	3,5	koper, AFSTOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.030MTL3	2	1	0	1	1	MTL	3	1	0,3	aluminium, AFSTOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.030PYP	2	1	0	1	1	PYP		1	1,2	1xsteel			NTB	NTC
BR-238-09.030STN	2	1	0	1	1	STN		1	0,7	platte kiezel				
BR-238-09.031BWM	1	1	56	DIG	1	BWM		9	38,5	3 x bakst fragm geel, 6 x bakstfragm licht roze				
BR-238-09.031CER	1	1	56	DIG	1	CER		12	107,2				NTA	NTB
BR-238-09.031FAU	1	1	56	DIG	1	FAU		1	1,2	bot niet gedetermineerd				
BR-238-09.031MTL1	1	1	56	DIG	1	MTL	1	1	19,2	ijzer, AFSTOTEN				
BR-238-09.031MTL2	1	1	56	DIG	1	MTL	2	1	7,8	ijzer, nagel/ spijker, AFSTOTEN				
BR-238-09.031MTL3	1	1	56	DIG	1	MTL	3	1	3,5	roest, AFSTOTEN				
BR-238-09.031MTL4	1	1	56	DIG	1	MTL	4	1	0,6	roest, AFSTOTEN				
BR-238-09.031PYP	1	1	56	DIG	1	PYP		6	10,9	1xsteel 5xpijpekopfragment, zijmerk bloem, hielmerk onleesbaar			NTB	NTC
BR-238-09.031STN	1	1	56	DIG	1	STN		3	1,9	1 x leisteel, 2 x tefriet				
BR-238-09.031VST	1	1	56	DIG	1	VST		1	1,5	onbewerkt, stukje van kiezel met aan 1 zijde cortex aanwezig				
BR-238-09.032FAU	1	1	56	DIG	1	FAU		45	612,9	rund				
BR-238-09.033FAU	1	1	56	DIG	1	FAU		57	1560	met zand gewogen rund				
BR-238-09.034CER	1	1	27	GR	1	CER		1	3,7		18	18	NTB	NTB
BR-238-09.034HT	1	1	27	GR	1	HT		1	61,3	ingepakt in plastic en vulnieszak L13xdoorsnede4,2cm				
BR-238-09.034SLK	1	1	27	GR	1	SLK		1	5,5					
BR-238-09.035STN	1	1	56	DIG	1	STN		4	5,4	2 x verbrand natuursteen				
BR-238-09.036BWM	1	1	24	KL	1	BWM		1	3,3	" 1 x bakstfragm licht roze				
BR-238-09.036CER	1	1	24	KL	1	CER		1	9,9				NTA	NTB
BR-238-09.037BWM	3	1	74	MR	1	BWM		4	2987,2	"gele bakstenen (2x met mortel) 3x gebroken L16,5x8xD4cm L16x8,7,5x4cm L17x8xD4cm L16,5x8xD4cm "				

bijlage 2: vondstenlijst (vervolg)

BR-238-09,038BWM	3	1	69	MR	1		BWM					" 2 x machinaal vervaardigde donker rode bakstenen met portland cement L21x810xD5,5cm 2x"				
BR-238-09,039BWM	3	1	67	OV	1		BWM					"baksteen fragmenten L7x811xD4cm met vingerafdruk 1 x grijs L7x89xD3cm rest oranje L7x811xD4cm L2"				
BR-238-09,040BWM	3	1	66	PG	1		BWM					1 x fragm rode dakpan, 1 x fragm grijze dakpan				
BR-238-09,040CER	3	1	66	PG	1		CER				19		19	NTB		NTC
BR-238-09,040HT	3	1	66	PG	1		HT					droog L5x82xD1,2cm				
BR-238-09,040HT1	3	1	66	PG	1		HT	1		1		houten paaltje L37,5 x Doorsnede7cm geseald en donker ingepakt				
BR-238-09,040HT2	3	1	66	PG	1		HT	2		1		vermolmd paaltje L45 x Doorsnede 10 cm geseald en donker ingepakt				
BR-238-09,040HT3	3	1	66	PG	1		HT	3		1		houten paaltje L38 Doorsnede 10 cm geseald en donker ingepakt				
BR-238-09,040HT4	3	1	66	PG	1		HT	4		1		houten paaltje L43,5 x Doorsnede 7cm geseald en donker ingepakt				
BR-238-09,040MTL	3	1	66	PG	1		MTL			2		ijzer, ?, AFSTOTEN			NTC	NTC
BR-238-09,040PYP	3	1	66	PG	1		PYP			2		2xsteel			NTB	NTC
BR-238-09,041BWM	1	1	20	PG	1		BWM			1		1 x bakstfragm rood				
BR-238-09,041CER	1	1	20	PG	1		CER			1					NTB	NTB
BR-238-09,041STN	1	1	20	PG	1		STN			2		leiste en steenkool				
BR-238-09,042CER	3	1	0		1		CER			1		halve knikker losse vondsten van Jeroen Kant met zijn nummer 8				
BR-238-09,042MTL1	3	1	0		1		MTL	1		6		L V van Jeroen Kant zijn terug naar Jeroen, (met zijn nummers 2, 6, 7, 10, 11),				
BR-238-09,042MTL2	3	1	0		1		MTL	2		5		5 MUNTEN L V van Jeroen Kant zijn terug naar Jeroen, (met zijn nummer 1, 3, 4, 5, 9),				
BR-238-09,042PYP	3	1	0		1		PYP			1		"losse vondsten van Jeroen Kant met zijn nummer 12 Niet aanwezig in depot in bezit van jeroen"			NTB	NTC
BR-238-09,043MTL1	1	1	0		1		MTL	1		2		L V van Jeroen Kant zijn terug naar Jeroen				
BR-238-09,043MTL2	1	1	0		1		MTL	2		2		IL V van Jeroen Kant zijn terug naar Jeroen				

bijlage 2: vondstenlijst (vervolg)

BR-238-09.044CER	2	1	0	1		CER		1	20,6	losse vondsten van Jeroen Kant				
BR-238-09.044MTL1	2	1	0	1		MTL		1	64,1	L V van Jeroen Kant zijn terug naar Jeroen				
BR-238-09.044MTL2	2	1	0	1		MTL		2	1,1	MUNT L V van Jeroen Kant zijn terug naar Jeroen				
BR-238-09.045CER	1	1	0	1		CER		22	46,9	losse vondsten van Jeroen Kant				
BR-238-09.045MNT1	1	1	0	1		MNT		1	3,5	losse vondsten van Jeroen Kant, koper, 5 cent, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.045MNT2	1	1	0	1		MNT		2	1,6	losse vondsten van Jeroen Kant, koper, 1/2 cent, MU1238	1832	1832	NTB	NTB
BR-238-09.045MNT3	1	1	0	1		MNT		3	4,1	losse vondsten van Jeroen Kant, koper, 10 cent, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.045MNT4	1	1	0	1		MNT		4	1,1	losse vondsten van Jeroen Kant, koper, 1/2 cent, MU1239	1884	1884	NTC	NTC
BR-238-09.045MTL1	1	1	0	1		MTL		1	1,7	losse vondsten van Jeroen Kant, alluminium, vingerhoed, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.045MTL10	1	1	0	1		MTL		10	21,6	losse vondsten van Jeroen Kant, lood/ tin, afval, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.045MTL11	1	1	0	1		MTL		11	0,8	losse vondsten van Jeroen Kant, koper, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.045MTL12	1	1	0	1		MTL		12	0,1	losse vondsten van Jeroen Kant, koper, AFSOTEN				
BR-238-09.045MTL13	1	1	0	1		MTL		13	3,2	losse vondsten van Jeroen Kant, lood, AFSOTEN				
BR-238-09.045MTL14	1	1	0	1		MTL		14	1	losse vondsten van Jeroen Kant, koper, knoop (kapot), AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.045MTL2	1	1	0	1		MTL		2	6,8	losse vondsten van Jeroen Kant, lood, musketkogel, MT8717				
BR-238-09.045MTL3	1	1	0	1		MTL		3	1	losse vondsten van Jeroen Kant, lood/ tin, riembeslag?, MT8723	1500	1600	NTA	NTA
BR-238-09.045MTL4	1	1	0	1		MTL		4	0,3	losse vondsten van Jeroen Kant, alluminium, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.045MTL5	1	1	0	1		MTL		5	2,6	losse vondsten van Jeroen Kant, koper, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.045MTL6	1	1	0	1		MTL		6	4,5	losse vondsten van Jeroen Kant, lood, afval, AFSOTEN			NTC	NTC
BR-238-09.045MTL7	1	1	0	1		MTL		7	15	losse vondsten van Jeroen Kant, alluminium, AFSOTEN			NTC	NTC

bijlage 2: vondstenlijst (vervolg)

BR-238-09.045MTL8	1	1	0		1	MTL	8	1	7,9	losse vondsten van Jeroen Kant, allumi- nium, AFSOTEN				
BR-238-09.045MTL9	1	1	0		1	MTL	9	1	4,9	losse vondsten van Jeroen Kant, koper, AFSOTEN		NTC	NTC	
BR-238-09.045PYP	1	1	0		1	PYP		1	3,6	steel		NTB	NTC	

bijlage 3: leerdeterminatie en aardewerkinventarisatie

lokatie	opgravingscode	put nr	vlak nr	spoor nr	vulling nr	vondst nr	functie	versiering	schoeiseldeel	afmeting/m	conditie	omschrijving
Haenen zuid Teteringen	BR-238-09	3	1	0	1	BR-238-09.015LEE	schoeisel	ONWAAR	zoolfragment	170x70/50	slecht	fragment binnenzool,

vondstnr	werkputnr	spoonr	spoorraad	vullingnr	betrouw- baarheid	datering	periode_ begin	periode_ eind	vondst- categorie	baksel	aantal	gewicht	wand	rand	bo- dem	opmerking
BR-238-09,002CER	1	000	stortvondst	1	Verstoord		NTA	NTC	CER	Roodbakkend AW	4	98	3	2		1 x fragm van kom met schenklip, 1 x fragm met horizon-taal oor (vetvanger?)
BR-238-09,001CER	2	000	stortvondst	1	Verstoord		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	2	8	2			beide zijden lood-glazuur
BR-238-09,045CER	1	000	stortvondst	1	Verstoord		NTA	NTB	CER	Witbakkend AW	1	1	1			binnenzijde met koperoxide + lood-glazuur en scrafitto
BR-238-09,045CER	1	000	stortvondst	1	Verstoord		NTB	NTB	CER	Majolica	2	1	2			1 x beide zijde wit, 1 x binnenzijde blauw-wit
BR-238-09,045CER	1	000	stortvondst	1	Verstoord		NTB	NTB	CER	Fayence	2	1	1	1		1 x binnenzijde blauw-wit, 1 x binne-zijde blau, wit bruin en geel versierd
BR-238-09,005CER	1	000	stortvondst	1	Verstoord		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	33		1		fragm grape met verticaal worstoor binnenzijde loodgla-zuur
BR-238-09,006CER	2	000	stortvondst	1	Verstoord		NTB	NTC	CER	Roodbakkend AW	2	3	2			1 x beide zijden loodglazuur, 1 x geen glazuur
BR-238-09,007CER	2	000	stortvondst	1	Verstoord		NTB	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	8	1			beide zijden lood-glazuur

bijlage 3: leerdeterminatie en aardewerkinventarisatie (vervolg)

BR-238-09.008CER	2	000	stortvondst	1	Verstoord		NTB	NTB	CER	Fayence	1	4	1		beide zijden wit	
BR-238-09.030CER	2	000	stortvondst	1	Verstoord		NTB	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	1	1		binnen zijde loodglazuur	
BR-238-09.045CER	1	000	stortvondst	1	Verstoord		NTB	NTB	CER	Roodbakkend AW	17	40	17		o.a. fragm met loodglazuur, 1 x fragm vergiet	
BR-238-09.015CER	3	000	stortvondst	1	Verstoord		NTB	NTC	CER	Industrieel	1	18	1		oor van theepot	
BR-238-09.015CER	3	000	stortvondst	1	Verstoord		NTA	NTC	CER	Roodbakkend AW	7	414	4	2	1	o.a. fragm van grape + 2 x met mangaanoxide + loodglazuur
BR-238-09.020CER	1	002	kuil	1	Betrouwbaar	18e	NTB	NTB	CER	Roodbakkend AW	3	15	1	2	1	1 x fragm kop met silbversierin, 1 x fragm kop
BR-238-09.023CER	1	007	greppel	1	Betrouwbaar		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	6	1			beide zijden loodglazuur
BR-238-09.004CER	1	007	greppel	1	Betrouwbaar	19	NTB	NTC	CER	Industrieel	1	12		1		fragm deksel v theepot, met blauw drukdecor met druivenranken
BR-238-09.004CER	1	007	greppel	1	Betrouwbaar		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	2	36	1	1		1 x fragm bakpan, beide fragm beide zijden loodglazuur
BR-238-09.024CER	1	011	kuil	1	Te weinig materiaal	18B-19	NTB	NTC	CER	Porselein euro	1	10			1	fragm kopje met in blauw-wit beide zijden zwiebelmuster versiering
BR-238-09.022CER	1	013	paalgat met paalkuil: grondspoor	1	Te weinig materiaal		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	4		1		fragm bord, beide zijden loodglazuur
BR-238-09.003CER	1	020	kuil	1	Betrouwbaar		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	3	29	2	1		fragm bord beide zijden loodglazuur
BR-238-09.041CER	1	020	kuil	1	Betrouwbaar		NTB	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	1	1			binnenzijde loodglazuur
BR-238-09.028CER	1	021	kuil	1	Te weinig materiaal		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	1	1	1		beide zijden loodglazuur
BR-238-09.036CER	1	024	kuil	1	Te weinig materiaal		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	10	1			beide zijden loodglazuur
BR-238-09.034CER	1	027	greppel	1	Te weinig materiaal	18	NTB	NTB	CER	Steengoed plus	1	4	1			fragm kan westerwald, zoutglazuur + kobaltblauw met ronde (bloemen) medallions

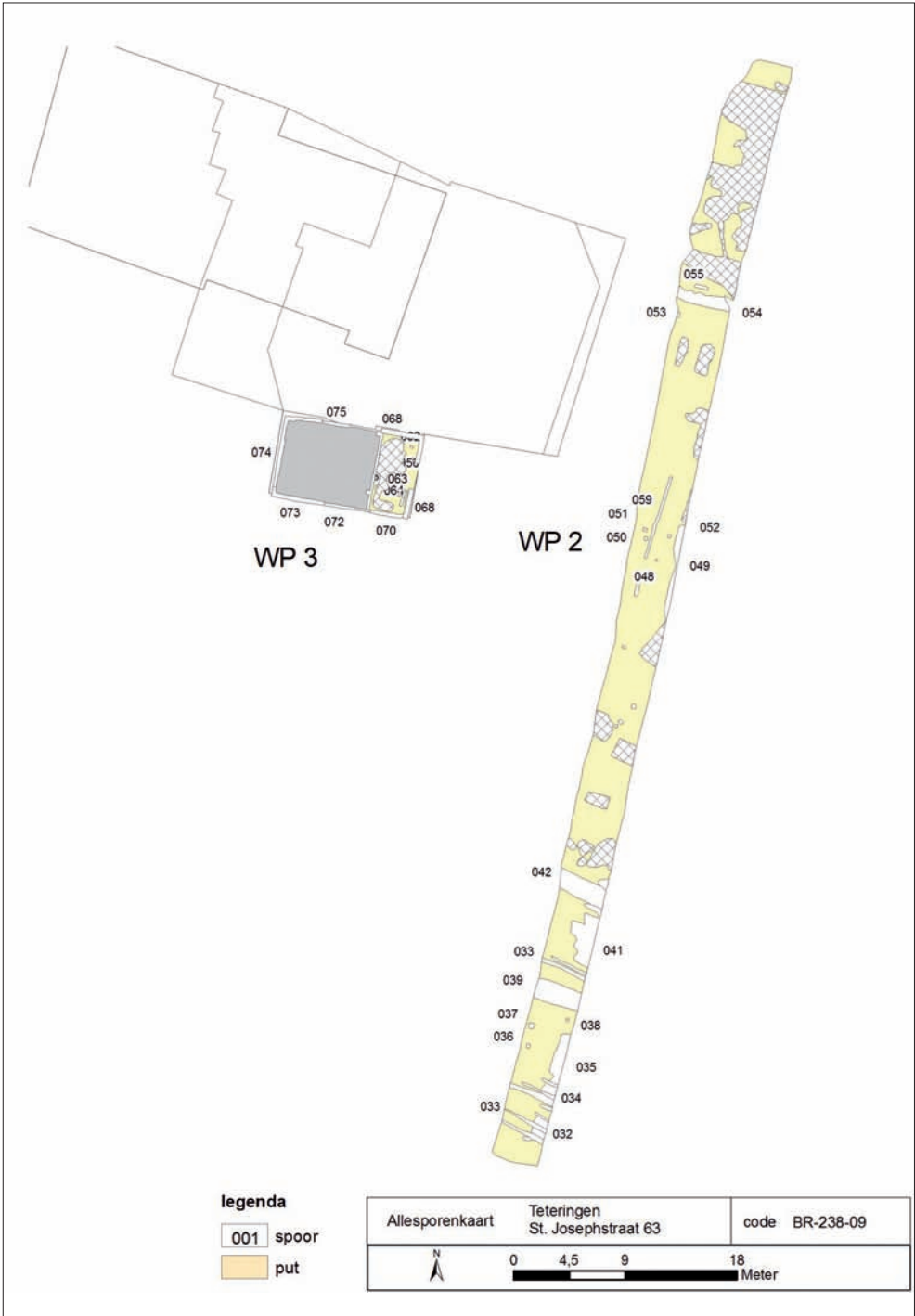
bijlage 3: leerdeterminatie en aardewerkinventarisatie (vervolg)

BR-238-09.009CER	2	039	greppel	1	Betrouw- baar	19	NTB	NTC	CER	Steengoed plus	1	4	1		fragm mineraalwa- terkrui
BR-238-09.009CER	2	039	greppel	1	Betrouw- baar		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	6	22	5	1	fragmenten beide zijden loodglazuur
BR-238-09.011CER	2	055	verstoring	1	Verstoord		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	2	1		uitwendig loodgla- zuur.
BR-238-09.031CER	1	056	dierbegra- ving	1	Betrouw- baar		NTA	NTB	CER	Steengoed plus	1	1	1		buitenzijde bruin met zoutglazuur
BR-238-09.031CER	1	056	dierbegra- ving	1	Betrouw- baar		LMEB	LMEB	CER	Grijsbakkend AW	2	4	2		
BR-238-09.031CER	1	056	dierbegra- ving	1	Betrouw- baar		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	8	86	6	2	o.a. fragm met loodglazuur, en silbversiering, bord en grape
BR-238-09.040CER	3	066	paalgat: grondspoor voormalige	1	Betrouw- baar	19	NTB	NTC	CER	Roodbakkend AW	2	46	1	1	MAE 1, bord met binnenzijde silbversiering (ringen, koperoxide en lood- glazuur)
BR-238-09.040CER	3	066	paalgat: grondspoor voormalige	1	Betrouw- baar	19	NTB	NTC	CER	Industrieel	2	12		1	1 x fragm wit bord, 1 x fragm schotel binnezijde blauw-wit versierd
BR-238-09.021CER	1	076	paalgat: grondspoor voormalige	1	Te weinig materiaal		NTA	NTB	CER	Roodbakkend AW	1	4	1		binnezijde loodgla- zuur

bijlage 4: alle sporenkaart werkput 1

bijlage 5: alle sporenkaart werkput 2 + 3

bijlage 6: alle sporenkaart geprojecteerd op kadastrale minuutplan 1824.

bijlage 7: foto's bakhuisje voordat het instortte.

bijlage 8: plattegrond bakhuis geprojecteerd op luchtfoto 2006.

